

Nr 204.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anordnande av en statsunderstödd, frivillig försäkring mot smittsamma husdjursjukdomar m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1926.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sven Linders.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1926.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Linders anför:

Den senaste mul- och klövsjukeepizootien i Sverige, vilken utbröt i början av november månad 1924 och därefter erhöll en synnerligen vidsträckt spridning framför allt i Malmöhus län och vissa delar av Kristianstads län, har föranlett att, såsom jag omförmälde under punkt 54 i statsverkspropositionens till innevarande års riksdag nionde huvudtitel, till undersökning upptagits dels frågan om de åtgärder, som för vårt lands vidkommande kunna vara de lämpligaste för bekämpande av mul- och klövsjukan, dels ock frågan i vilken utsträckning och på vad sätt staten bör ikläda sig av sjukdomen och dess be-

Inledning.

kämpande förorsakade kostnader. Sålunda hava av mig jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade sakkunniga dels för utredning rörande åtgärder för bekämpande av mul- och klövsjukeepizootien inom landet (mul- och klövsjukesakkunniga) och dels för utredning om och på vad sätt statens medverkan må kunna lämnas för försäkringsverksamhet mot smittsamma husdjursjukdomar (husdjursförsäkringssakkunniga) slutfört sina uppdrag och respektive den 30 november och 15 december 1925 avlämnat betänkanden i nämnda ämnen. Betänkandena hava för yttranden varit remitterade till ett flertal myndigheter; och hava dessa yttranden numera inkommit till Kungl. Maj:t. Beträffande förstnämnda fråga angående de åtgärder, som för vårt lands vidkommande kunna vara de lämpligaste för bekämpande av mul- och klövsjukan, har ytterligare utredning ansetts erforderlig, varför förslag i detta avseende icke torde kunna föreläggas innevarande års riksdag. Däremot synes mig möjligt att redan nu taga ståndpunkt till förutnämnda andra spörsmål, nämligen i vilken utsträckning och på vad sätt staten bör ikläda sig av mul- och klövsjukan och dess bekämpande förorsakade kostnader. Jag går nu att framlägga visst förslag i detta hänseende, samtidigt som jag anhåller att på nytt få anmäla frågan om uppförande å riksstaten för budgetåret 1926—1927 av anslag till förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren.

Hittills tilllämpade regler rörande ersättning av statsmedel.

De grundläggande föreskrifter, som för närvarande gälla i fråga om åtgärder mot mul- och klövsjukan, återfinnas i förordningen den 9 december 1898 (nr 126) angående vad iakttagas bör till förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren. I nämnda förordning föreskrives, att kostnader för veterinär tjänsteförrättning skola gäldas av allmänna medel samt att staten skall tillhandahålla för slutdesinfektionen erforderliga desinfektionsmedel med undantag av kalk. I förordningen förutsattes ej, att mul- och klövsjukan skall bekämpas genom nedslaktning av djurbesättningar, inom vilka sjukdomen yppat sig. Nedslaktningsförfarandet, som t. o. m. våren 1924 med framgång tillämpats för sjukdomens bekämpande, grundar sig endast på ett medicinalstyrelsen genom Kungl. Maj:ts brev den 4 november och 22 december 1892 givet bemyndigande att vidtaga alla de åtgärder, styrelsen kan finna nödiga för sjukdomens hämmande och förebyggande av dess vidare utbredning. Enligt Kungl. Maj:ts brev till medicinalstyrelsen den 14 oktober 1911 utgår ersättning av allmänna medel för nedslaktade djur efter föreskriven värdering. Med stöd av nyssnämnda bemyndigande har medicinalstyrelsen vidare ansett sig böra vid tillämpning av nedslaktningsmetoden bekosta alla erforderliga desinfektionsåtgärder.

Även i de fall, då i Malmöhus län och vissa delar av Kristianstads län isoleringsmetoden kommit till användning under den senaste epizootien, hava samtliga desinfektionskostnader jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 6 mars 1925 bestritts av allmänna medel.

Här må slutligen erinras om kungörelsen den 6 juni 1925 angående

understöd av statsmedel i vissa fall på grund av förluster, förorsakade av mul- och klövsjukeepizootien inom landet. Enligt denna kungörelse kan djurägare under vissa förutsättningar och efter i kungörelsen angivna grunder på därom gjord ansökan komma i åtnjutande av statsunderstöd dels för av mul- och klövsjuka förorsakad förlust i mjölkavkastning dels ock för nötkreatur, som dött i mul- och klövsjuka. Dylikt understöd utgår allenast för förlust, som inträffat efter den 14 januari 1925 och — jämlikt kungörelse den 16 augusti 1925 — före den 16 september 1925. I vissa särskilda fall kan dock understöd utgå även för förlust, som inträffat under tiden 8 november 1924—14 januari 1925. Understöd kan vidare, därest särskilt ömmande omständigheter äro för handen, utgå till enskild person, som exempelvis genom cernering eller dylikt utsatts för intrång i näringsutövning eller förorsakats minskning i arbetsförtjänst. Slutligen kan enligt författningen statsbidrag utgå till ömsesidig försäkringsanstalt, som meddelat försäkring för förlust av nötkreatur eller mjölk på grund av mul- och klövsjuka.

Med avseende på nu förevarande spörsmål eller frågan om ersättning av statsmedel för kostnader och skador förorsakade av mul- och klövsjuka hava mul- och klövsjukesakkunniga i sitt förutberörda betänkande föreslagit:

Mul- och klövsjukesakkunnigas förslag i ersättningsfrågan.

att, där jämlikt gällande föreskrifter djur dödats eller varor, redskap eller andra föremål förstörts, ägaren skall vara berättigad till ersättning av statsmedel med fulla värdet av vad han sålunda förlorat;

att, om förbud utfärdats mot bortförande av mjölk av idisslande djur, tillhörande besättning å egendom, som ej förklarats smittad av mul- och klövsjuka, eller egendom, där slutlig smittrening skett, den, som äger tillgodogöra sig avkastningen av mjölken, skall vara berättigad till ersättning för den förlust i mjölkavkastningen, som genom förbudet tillskyndats honom;

att ersättning skall utgå för handräckning åt veterinär vid nedslaktning av djur och vid smittrening;

att, om genom i vederbörlig ordning påbjudna åtgärder för bekämpande av mul- och klövsjuka, såsom avspärrning av visst område eller dylikt, enskild vållats väsentligt intrång i hans näring eller avsevärd minskning i hans arbetsförtjänst, ersättning därför må kunna tillerkännas honom, där särskilt ömmande omständigheter äro för handen;

samt att kostnader för veterinärförrättning samt för kalk och andra föreskrivna smittreningssmedel skola bestridas av statsmedel.

Nämnda bestämmelser innefattas i §§ 23—27 i det till de sakkunnigas betänkande fogade förslaget till lag angående mul- och klövsjuka.

I det föregående har i största korthet berörts frågan om ersättning av statsmedel direkt till vederbörande djurägare för av mul- och klövsjuka förorsakade kostnader och skador. Det har emellertid även satts ifråga, att staten skulle i annan ordning lämna bidrag till förevarande ändamål, näm-

Förslag rörande statsunderstöd åt försäkringsverksamhet.

ligen genom att ekonomiskt stödja en försäkringsverksamhet, som avser att bereda skydd mot förluster på grund av mul- och klövsjuka.

Motion vid
1921 års
riksdag.

Vid 1921 års riksdag väcktes sålunda inom andra kammaren en motion, nr 58, i vilken ifrågasattes att genom någon försäkringsform, vartill statsbidrag lämnades, ålägga varje djurägare en viss årlig avgift per djur eller i förhållande till besättningens värde, vilka medel skulle förvaltas av t. ex. lantbruksstyrelsen och med tillhjälp av statsmedel användas till bekämpande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren.

Motionen blev av riksdagen avslagen.

Förslag år
1921 av
Skandina-
viska krea-
tursförsäk-
ringsbolaget.

I anledning av berörda motion ingav emellertid *Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget* den 23 februari 1921 till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet en promemoria med förslag angående viss fördelning mellan staten och djurägarna av kostnaderna för bekämpande genom nedslaktning av mul- och klövsjuka. Detta förslag gick ut på att staten skulle ersätta endast $\frac{1}{3}$ av värdet av de djur, som nedslaktades, samt att djurägarna beträffande återstående $\frac{2}{3}$ av djurens värde ävensom övrig med sjukdomen förenad ekonomisk risk skulle hava att säkerställa sig genom försäkring i enskild försäkringsanstalt.

Yttranden häröver infordrades dels från medicinalstyrelsen dels ock från lantbruksstyrelsen och försäkringsinspektionen gemensamt samt sedermera även från statskontoret.

Medicinalstyrelsen, som gav förslaget en betydligt vidare omfattning än Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget, ansåg, att den ifrågasatta försäkringen borde omfatta de mest härjande kreatursfarsoterna, nämligen boskapspest hos nötkreatur, elakartad lungsjuka hos nötkreatur, mul- och klövsjuka hos klövbärande djur samt mjältbrand hos nötkreatur. Styrelsen förordade vidare, att genom den planerade försäkringen ersättning borde lämnas djurägarna för de på grund av vederbörande myndighets förordnande dödade djurens fulla värde i friskt tillstånd, för mjölkförlust under den tid, gården varit smittad eller misstänkt för smitta, för det kreatursfoder samt den gödsel, som vid desinfektionen måst förstöras, ävensom för förlust genom avlysning av betesmark. Dessa ersättningar ävensom övriga utgifter i och för bekämpande av de farsoter, försäkringen avsåge, såsom till exempel för desinfektionsmedel, gravgrävning, desinfektions- och annat handräkningsarbete, bevakning m. m. skulle utgå från en fond, som bildats dels genom premieintäkter och inträdesavgifter och dels genom statsbidrag. Kostnaderna för veterinärernas tjänsteresor samt extra och andra veterinärers arvoden syntes styrelsen böra bestridas av staten. Styrelsen ansåg det slutligen synnerligen önskvärt, att en kreatursförsäkring i antytt syfte komme till stånd.

Lantbruksstyrelsen och *försäkringsinspektionen* ansågo, att Skandinaviska kreatursförsäkringsbolagets förslag angående omläggning av sättet för bestridande av kostnaderna för ersättning för vid mul- och klövsjukefarsoter nedslaktade djur icke borde föranleda vidare åtgärd. Till stöd härför anfördes bland annat, att en fördelning av dessa kostnader endast kunde ske under villkor, att obligatorisk försäkring infördes för den del av ersättningen,

som ej skulle täckas av skattemedel. Ty vid frivillig försäkring komme det alltid att finnas djurägare, som försummade att försäkra sin besättning och som sålunda ej skulle få full ersättning. I dylika fall måste vederbörande frestas att dröja med anmälan av misstänkta sjukdomsfall, varigenom farsoternas effektiva bekämpande skulle försvåras. Det vore emellertid ej möjligt att låta den obligatoriska försäkringen omfatta djurägare i de landsdelar, där farsoten uppträtt mycket sällan eller icke alls. Och att införa en särbeskattning av djurägare i övriga delar av landet, d. v. s. i Skåne, syntes icke rättvist, då ju farsoternas bekämpande genom nedslaktning skedde för att skydda även andra landsändar för smitta.

Sedan jämväl *statskontoret* i avgivet yttrande avstyrkt den av Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget gjorda framställningen, beslöt Kungl. Maj:ten den 9 maj 1924, att framställningen icke skulle föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Sedan nedslaktningsmetoden för bekämpande av mul- och klövsjuka den 15 januari 1925 upphört att tillämpas i vissa delar av landet, ingav *chefen för försäkringsinspektionen, överdirektör P. G. Laurin*, den 11 februari 1925 till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ett förslag i syfte att afhjälpa den »försäkringsnöd», som han ansåg hava uppstått i fråga om försäkring mot mul- och klövsjuka. Enligt detta förslag skulle staten inträda såsom garant för att försäkringspremierna ej skulle behöva överstiga vissa maximibelopp, fastställda med hänsyn till risken på olika orter vid den tidpunkt, då försäkring tecknades. För att sådan statsgaranti skulle kunna beviljas, borde emellertid i stort sett alla de ifrågavarande försäkringarna sammanslutas till ett enda försäkringsbestånd, som om de vore tecknade i ett bolag, vilket skulle kunna ske genom obligatorisk återförsäkring av dessa försäkringar i ömsesidiga kreatursförsäkringsbolaget Robur. Robur skulle träffa avtal med de direkttecknande bolagen om återförsäkring av *alla* deras försäkringar mot smittsamma sjukdomar *till den del*, som de avsåge att be-
reda ersättning vid fall av mul- och klövsjuka dels för dödsfall bland djuren, förorsakade av sjukdomen, dels för mjölkförlust. Skaderegleringarna skulle verkställas av Robur. Om brist uppstode för året, sedan premier utdebiterats intill de fastställda maximibeloppen, skulle denna brist täckas av staten. Genom återförsäkringsavtalet och statsgarantin skulle bolagen sättas i stånd att meddela djurägarna försäkring till en premie, som icke bleve betydande för dem.

I anledning av det sålunda framlagda förslaget hemställde *Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget* i en den 19 februari 1925 till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet ingiven skrivelse, att förslaget måtte lämnas utan avseende.

Bolaget ansåg nämligen, att någon försäkringsnöd icke vore för handen, enär bolaget fortfarande beviljade försäkringar mot smittsamma sjukdomar och mjölkförlust endast med den inskränkningen, att försäkring ej meddelades på närmare avstånd från smittat eller spärrat område än cirka 5 kilo-

Förslag år
1925 av
chefen för
försäkrings-
inspek-
tionen.

meter. Om vissa ifrågasatta lättnader beträffande mjölktransporter från spärrade områden av myndigheterna medgäves, komme bolaget att taga i övertvägande att modifiera även denna »5-kilometersrestriktion». Vidare framhölls, att ett bifall till förslaget skulle för framtiden skapa ett farligt prejudikat icke blott i fråga om kreatursförsäkringar utan jämväl med avseende på andra försäkringsformer såsom liv- och brandförsäkring. Dessutom skulle en statsgaranterad högsta premie för de svaga eller efter mindre sunda principer arbetande bolagen innebära försäkringsverksamhetens urartning och lösa försäkringstagarna till skada i stället för till gagn, varjämte de i övrigt föreslagna anordningarna skulle medföra ett uppmuntrande av de med mindre förutseende organiserade bolagen och detta på de mera förutseende bolagens bekostnad. De föreslagna återförsäkringsavtalen måste även ur såväl juridisk som administrativ synpunkt komma att medföra en mängd komplikationer, som delvis vore av den art, att de icke ens i förväg kunde överskådas.

Överdirektör Laurins ovan berörda förslag remitterades till *medicinalstyrelsen* och *lantbruksstyrelsen* för avgivande av gemensamt yttrande. Till nämnda ämbetsverk överlämnades sedermera jämväl Skandinaviska kreatursförsäkringsbolagets skrivelse att tagas i övertvägande vid remissens besvarande.

I sitt den 10 mars 1925 avgivna yttrande ifrågasatte ämbetsverken till en början, huruvida huvudmotivet för det framlagda förslaget, nämligen att en viss försäkringsnöd skulle vara för handen, ägde full giltighet såsom skäl till en så genomgripande förändring som den föreslagna. Vidkommande den föreslagna anordningen med återförsäkring anförde ämbetsverken, att en dylik anordning, även om den bleve förbunden med statsgaranti för premieutdebiteringar över visst maximibelopp, skulle stöta på motstånd från sådana bolags sida, som enligt egna beräkningar icke skulle skörda någon vinst av återförsäkringen utan tvärtom måste räkna med högre utdebitering, än som utan sådan återförsäkring skulle vara erforderlig. Under sådana förhållanden skulle till den tilltänkta organisationen endast komma att ansluta sig bolag, som på grund av redan kända förhållanden kunde beräkna, att återförsäkringen för dem skulle medföra fördel. Men hela anordningen bleve då tämligen meningslös. Ämbetsverken ansåge sig därför icke kunna tillstyrka det framlagda förslaget.

Ärendet remitterades därefter till mul- och klövsjukesakkunniga, vilka med hänvisning till det av dem framställda förslag till ersättning för mjölkförlust m. m. den 24 april 1925 återställde handlingarna till departementet.

I Kungl. Maj:ts proposition, nr 231, till 1925 års riksdag angående understöd av statsmedel i vissa fall på grund av förluster, förorsakade av mul- och klövsjukeepizootien inom landet, berördes även i viss mån frågan om försäkring mot smittsamma husdjursjukdomar. Det i propositionen framlagda förslaget om understöd såväl åt enskilda djurägare som åt ömsesidiga försäkringsanstalter utgick nämligen från den förutsättningen, att den omläggning av försäkringsverksamheten på ifrågavarande område, som betingades av att nedslaktningsmetoden för bekämpande av mul- och klövsjuka delvis övergivits, skulle hinna genomföras under år 1925.

Den av Kungl. Maj:t föreslagna understödsverksamheten avstyrktes av

jordbruksutskottet (utl. nr 72), som ansåg, att det ifrågasatta understödet borde utgå efter i vissa avseenden andra principer än de i propositionen förordade. I samband härmed anförde utskottet, att det kunde ifrågasättas, huruvida icke statens åtgärder å ifrågavarande område mera borde inriktas på att i någon form stödja vederbörande försäkringsbolag, varigenom bolagen sattes i stånd att till rimliga premier bereda djurägarna en effektiv försäkring. Bland annat föreslog därför utskottet, utan angivande av några särskilda riktlinjer, framställning till Kungl. Maj:t om skyndsam och allsidig utredning i detta syfte.

Samma förslag framfördes även i en till utskottsutlåtandet fogad reservation, vari för övrigt tillstyrktes bifall till Kungl. Maj:ts förslag med vissa ändringar. Denna reservation blev av riksdagen bifallen.

I skrivelse den 5 juni 1925, nr 337, anhöll därefter riksdagen bland annat, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, om och på vad sätt statens medverkan för försäkringsverksamhet mot mul- och klövsjuka kunde lämnas.

Vid föredragning i statsrådet den 17 juli 1925 av riksdagens omförmälda skrivelse anförde jag, efter att hava omnämnt tidigare förslag i ämnet:

»Ovanberörda förslag till statens medverkan för försäkringsverksamhet emot mul- och klövsjuka hava båda gått ut ifrån att nyssnämnda medverkan borde grundas på den enskilda försäkringsverksamheten, vilket jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet vid beslut om avlåtande till årets riksdag av proposition om understöd av statsmedel i vissa fall på grund av förluster, förorsakade av mul- och klövsjukeepizootien inom landet, också framhöll såsom för närvarande nödvändigt. Därtill torde det även få anses såsom givet, att man fortfarande måste räkna med bibehållandet av försäkringens karaktär av frivillig. Inom den begränsade ram, som betingas av dessa båda nu angivna förutsättningar anser jag, att den utredning, som av riksdagen ifrågasatts, bör komma till stånd, varvid dock utredningen av praktiska skäl torde böra utvidgas att gälla smittsamma husdjursjukdomar överhuvud taget.»

Jämlikt erhållet bemyndigande tillkallade jag därefter förutberörda husdjursförsäkringssakkunniga, nämligen ledamoten av riksdagens första kammare, godsägaren G. Sederholm, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren J. Jönsson och t. f. byråchefen i riksförsäkringsanstalten E. Odelstierna

Husdjursförsäkringssakkunniga.

Nämnda sakkunnigas betänkande utmynnar i en hemställan, att åtgärder måtte vidtagas för anordnande efter i betänkandet angivna grunder av en statsunderstödd, frivillig försäkring mot smittsamma husdjursjukdomar.

Dylik försäkring bör enligt de sakkunnigas mening av de olika bolagen meddelas enligt fullt ensartade former. Bolag skall vara berättigat till statsbidrag efter särskilda regler, därest den för visst år och län för skaderegleringen erforderliga utdebiteringen per 100 kronors försäkringssumma överstiger viss gräns. För rätt till statsbidrag vid dylik försäkring skall vidare bland annat erfordras, att avsättning sker efter vissa bestämda regler till en uteslutande för ifrågavarande försäkringsgren avsedd reservfond, som i förekommande fall skall i fastställd utsträckning tagas i bruk för skade-

regleringen. Jämväl i övrigt skall enligt förslaget uppställas vissa villkor för rätt att bedriva statsunderstödd försäkringsverksamhet av ifrågavarande slag. Jag återkommer emellertid senare till en mera detaljerad redogörelse för det föreliggande förslaget.

Infordrade
utlåtanden.

Utlåtanden över husdjursförsäkringssakkunnigas betänkande hava infordrats från statskontoret, medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, försäkringsinspektionen och samtliga länsstyrelser i riket, vilka sistnämnda haft att i frågan höra vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Vid utlåtandenas avgivande skulle jämväl tagas i beaktande vad mul- och klövsjuke-sakkunniga föreslagit i §§ 23—27 i det till nämnda sakkunnigas betänkande fogade förslaget till lag angående mul- och klövsjuka. Sedan möjlighet beretts jämväl vissa kreatursförsäkringsbolag att yttra sig i frågan, hava yttranden i anledning av det föreliggande betänkandet inkommit från Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget i Stockholm, Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening i Malmö samt Svenska ömsesidiga kreatursförsäkringsbolaget i Lilleskog.

Nuvarande
försäkrings-
verksamhet.

Innan jag härfter ingår på en närmare redogörelse för och granskning av husdjursförsäkringssakkunnigas förevarande förslag, anser jag mig böra något beröra hittills i vårt land bedriven försäkringsverksamhet av ifrågavarande art. Därvid vill jag emellertid inskränka mig till de företag, som närmast berörts av 1924—1925 års mul- och klövsjukeepizooti, nämligen Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget, Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening och Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening. Nu nämnda företag meddela försäkring bl. a. enligt en särskild försäkringsform för smittsamma nötkreaturssjukdomar och mjölkförlust. Försäkringen skall omfatta hela ladugårdsbesättningen ävensom värdet av hela mjölkavkastningen per år.

Enligt de vid dylik s. k. smittförsäkring i Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget gällande villkor utgår ersättning:

1) för nötkreatur, som dö till följd av någon av de sjukdomar, vilka omnämnas i förordningen den 9 december 1898 angående vad iakttagas bör till förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren. Då djur på myndigheternas förordnande nedslaktas såsom angripet av någon av dessa sjukdomar och ersättning av allmänna medel utgår till mindre belopp än djurens verkliga värde, ersätter bolaget skillnaden;

2) för mjölkförlust, då mjölkutförsel bliver av vederbörande myndighet förbjuden till följd av sådan sjukdom, som ovan nämnts, eller på grund av vid gården utbruten skarlakansfeber, difteri eller nervfeber. Ersättning utgår med visst belopp per dag, beräknat efter värdet av gårdens mjölkavkastning per år intill försäkringssumman med avdrag av värdet av den mjölk, som kunnat tillvaratagas;

3) för förlust, som uppkommer genom att betesmark avlyses utom i de fall, då avlysningen föranledes av nedgrävning av kadaver;

4) för stråfoder, som skadas genom desinfektionen eller som i samband med desinfektionsåtgärder måste förstöras;

5) för desinfektionsmedel, som försäkringstagaren är skyldig att anskaffa.

Vid försäkring i de två övriga av de ovan nämnda företagen utgår ersättning ej för förlust genom avlysning av betesmark eller för stråfoder, som skadas eller måste förstöras, men i övrigt äro ersättningsvillkoren i stort sett likartade inom alla tre företagen.

Beträffande omfattningen av verksamheten må nämnas, att antalet i här berörda företag enligt ifrågavarande försäkringsform försäkrade nötkreatur i Malmöhus län, det för mul- och klövsjuka mest utsatta länet, år 1925 utgjorde sammanlagt cirka 118,000 eller 64 procent av hela kreatursstocken inom länet. Försäkringssumman för djur och mjölk uppgick till inalles cirka 75,800,000 kronor.

Tariffpremien för smittförsäkring var under år 1924 i Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget 18 öre per 100 kronors försäkringssumma samt i Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening och Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening 15 öre per 100 kronors försäkringssumma. Dessa premier hava sedermera måst höjas och uppgå nu i Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget till för Skåne 50 öre, för Halland 40 öre och för övriga Sverige 20 öre, i Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening till 25 öre samt i Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening till 50 öre.

Även dessa premiesatser voro emellertid otillräckliga för täckande av de ersättningar, bolagen måste utbetala under år 1925, sedan nedslaktningsmetoden den 15 januari nämnda år upphört att tillämpas för bekämpande av mul- och klövsjukan i Malmöhus län samt i vissa delar av Kristianstads län. Betydande belopp måste därför efterruttaxeras å delägarna. Det må även erinras om, att sådant bolag, varom här är fråga, enligt ovannämnda kungörelse den 6 juni 1925 under vissa förutsättningar kan erhålla understöd av statsmedel för täckande av skadeersättningar, som hänföra sig till mul- och klövsjukfall under tiden 15 januari—15 september 1925.

På grund av de svårigheter, vari bolagen sålunda råkat, funno de sig föranlåtna att vidtaga större eller mindre inskränkningar i fråga om meddelandet av nya försäkringar av ifrågavarande art. Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget avvisade sålunda efter den 15 januari 1925 försäkring av besättningar å gårdar, belägna på mindre än 5 kilometers avstånd från smittat eller spärrat område. Denna gräns nedsattes den 20 maj till 1 kilometer, men samtidigt infördes en karenstid av 10 dagar för nyförsäkringar från områden, där epizootien härjat. Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening och Skånes mindre jordbrukares ömsesidiga kreatursförsäkringsförening hava praktiskt taget upphört att meddela sådana för

säkringar, varom här är fråga, den förra efter den 14 januari och den senare efter den 11 april 1925.

Skäl för statsingripande.

Mul- och klövsjukesakkunniga.

Beträffande frågan om ansvaret för utgifter och förluster i anledning av mul- och klövsjuka hava mul- och klövsjukesakkunniga i sitt förutnämnda betänkande den 30 november 1925 anfört bl. a. följande:

»De särskilda åtgärder, som i olika länder föreskrivas för hindrande av mul- och klövsjukans införande i riket och för bekämpande av inom riket utbruten sådan sjukdom, hava givetvis sin grund i ett allmänt ekonomiskt intresse att skydda jordbruksnäringen för de förluster, som sjukdomen tillskyndar densamma. De vidtagas sålunda i första hand i jordbrukarbefolkningens intresse, men uppenbart är, att skadans storlek är sådan, att sjukdomens bekämpande måste te sig som en hela landets angelägenhet. Den skada och förlust, som sjukdomen medför, drabbar i första hand de djurägare, vilkas djur angripas av sjukdomen, under det den skada och förlust, som föranledes av de åtgärder, som vidtagas för att skydda djurägarna för sjukdomens ekonomiska följder, kommer att i första hand drabba icke blott djurägare, vilkas djur insjuknat i sjukdomen, utan även andra djurägare, även om de kanske undgå sjukdomen. Den drabbar ej heller enbart djurägare eller den jordbruksidkande befolkningen utan även åtskilliga andra medborgare i riket. Givetvis måste det under sådana förhållanden bliva en synnerligen svårlöst fråga, vem rätteligen kostnaderna för förfarandet och de förluster, detsamma tillskyndar enskilde, ytterst böra drabba.

Frågan, vem utgifter och förluster på grund av mul- och klövsjukan i sista hand bör drabba, måste helt naturligt komma att besvaras olika allt efter dessa utgifters och förlusters olika natur. Beträffande *kostnaderna för sådana åtgärder, som vidtagas av statens myndigheter* på grund av deras åligganden enligt författningarna, torde vara riktigt, att de gäldas av allmänna medel. Dessa åtgärder äro nämligen så gott som samtliga vidtagna icke i den enskilde djurägarens intresse utan i det ovannämnda allmänna intresset att förekomma skador och förluster genom sjukdomens vidare utbredning. Frånsett de fall, då en enskild djurägare avsiktligt eller genom grovt vållande ådragit sina djur sjukdomen, kan han icke göras ansvarig för de utgifter, det inträffande sjukdomsfallet genom de statliga åtgärdernas vidtagande förorsakar. Till de kostnader, som sålunda torde böra bestridas av statsmedel, böra hänföras såväl utgifterna för områdets avspärrning och för vakthållning o. dyl. som för veterinärers tjänsteresor och för under deras resor vidtagen desinfektion. Hit höra även utgifterna för verkställande av nedslaktning och för slaktade djurs nedgrävning samt för utförande av slutlig desinfektion å smittad egendom.

Beträffande den *skada eller förlust, som tillskyndas enskilde djurägare genom sjukdomen* som sådan, synes de sakkunniga uppenbart, att djurägaren själv bör vidkännas densamma. I vad mån staten bör träda hjälpare emellan genom ordnande eller understödjande av försäkring mot sådana förluster på grund av mul- och klövsjuka, torde vara en fråga, vars besvarande ligger utanför ramen för denna utredning.»

Med utgångspunkt från ovan återgivna synpunkter hava mul- och klövsjukesakkunniga sökt att verkställa en uppdelning av ifrågavarande kostnader och förluster och såsom resultat därav framlagt tidigare omnämnda förslag i ersättningsfrågan.

Husdjursförsäkringssakkunniga hava å sin sida närmast haft att besvara frågan, huruvida skäl kunna anses föreligga för ett understödjande från statsmakternas sida av försäkringsverksamhet mot smittsamma husdjursjukdomar. Nämda sakkunniga hava härutinnan bl. a. anfört:

Husdjurs-
försäkrings-
sakkunniga.

»Vad först angår den rent principiella sidan av saken synes med fog kunna göras gällande, att staten har en viss moralisk skyldighet gentemot djurägarna att på något sätt lämna ersättning för förluster, som åsamkas dem genom åtgärder, vidtagna till fördel för i första hand andra djurägare än dem, vilka närmast få på sin lott att bära tungan av dessa åtgärder. Denna ersättning synes lämpligen kunna lämnas på det sätt, att staten giver sitt stöd åt en försäkringsverksamhet, som avser att bereda skydd mot bl. a. dylika förluster.

Härtill kommer, att beaktansvärda fördelar enligt de sakkunnigas mening stå att vinna genom den ifrågasatta anordningen.

Erfarenheten under innevarande år har sålunda givit vid handen, att åtskilliga brister vidlåda den försäkringsverksamhet, som hittills bedrivits på ifrågavarande område. Då mul- och klövsjukan i början av innevarande år erhöll så stor spridning, att nedslaktningmetoden för sjukdomens bekämpande måste övergivas inom Malmöhus och vissa delar av Kristianstads län, visade det sig nämligen, att flertalet av de företag, som inom nämnda län meddela försäkring mot smittsamma husdjursjukdomar, stodo mindre väl eller icke alls rustade att möta uppkomma skadeersättningsanspråk eller att tillmötesgå inkommande framställningar om försäkring. Även om orsaken till detta förhållande är att söka däri, att staten tidigare under åren 1910—1924 konsekvent tillgripit nedslaktning av djurbesättningar, inom vilka mul- och klövsjuka visat sig, torde dock försäkringsföretagen få tillskrivas en viss brist på förutseende, då de synas alltför mycket hava bortsett från risken för att förhållandena på området skulle kunna utveckla sig på sätt, som sedan skett. Om staten nu påtager sig att under vissa villkor lämna bidrag till verksamheten i fråga, måste det anses fullt befogat, att den samtidigt ingriper reglerande i fråga om de ekonomiska grunder, efter vilka verksamheten bedrivs och därvid framför allt beträffande bildandet av reservfonder. De sakkunniga hysa den uppfattningen, att en efter angivna riktlinjer anordnad försäkringsverksamhet skulle innebära en god garanti mot att förhållandena åter skulle kunna taga samma vändning som under innevarande år.

Samtidigt bleve det fastställt, i vilken utsträckning och på vad sätt staten i förekommande fall skulle lämna ekonomiskt bistånd vid svårare utbrott av de i försäkringen inneslutna husdjursjukdomarna. Statsmakterna skulle härigenom undgå att från fall till fall behöva till prövning upptaga frågan, huruvida staten med hänsyn till föreliggande omständigheter borde lämna djurägarna eller försäkringsföretagen ekonomiskt bistånd.»

I de utlåtanden, som avgivits i frågan, har beträffande statens skyldighet att ikläda sig visst ekonomiskt ansvar för de kostnader och förluster, som förorsakas av mul- och klövsjukan och de för dess bekämpande föreskrivna åtgärder, endast en uppfattning kommit till uttryck, nämligen den att staten bör på ett eller annat sätt påtaga sig dylikt ansvar. Om meningarna härutinnan varit fullt samstämmiga, så hava däremot olika åsikter gjorts gällande i fråga om det lämpligaste sättet för den föreliggande frågans lös-

Hörda
myndigheter
m. fl.

ning. Flertalet av de hörda myndigheterna hava i princip uttalat sin anslutning till eller lämnat utan erinran den av husdjursförsäkringssakkunniga förordade anordningen med statsunderstöd under vissa förutsättningar och villkor åt försäkringsverksamhet på ifrågavarande område. Utlåtanden i dylik riktning hava sålunda avgivits av *statskontoret, medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen* och *försäkringsinspektionen* samt av *samtliga länsstyrelser* med undantag av *Jönköpings, Malmöhus, Hallands, Älvsborgs, Örebro, Jämtlands och Västerbottens*. Utlåtanden i samma riktning hava vidare avgivits av *hushållningssällskapens förvaltningsutskott* i följande län, nämligen *Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Kalmar läns södra, Gotlands, Blekinge, Hallands, Älvsborgs läns norra och södra, Skaraborgs, Värmlands, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Norrbottens*. Vissa av ovannämnda i stort sett tillstyrkande utlåtanden innebära samtidigt ett direkt avstyrkande av de av mul- och klövsjukesakkunniga föreslagna ersättningsbestämmelserna, i den mån de båda förslagen avse samma slag av ersättningar; i andra åter uttalas anslutning i princip till båda de föreliggande förslagen, d. v. s. till ett samtidigt framgående på båda de angivna vägarna. Även i de av *Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget, Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening* och *Svenska ömsesidiga kreatursförsäkringsbolaget* avgivna yttrandena biträdades i princip tanken på understöd från statens sida åt ifrågavarande försäkringsverksamhet.

Under uttalande av anslutning i huvudsak till mul- och klövsjukesakkunnigas förslag hava *länsstyrelserna i Jönköpings, Malmöhus, Hallands, Älvsborgs, Örebro, Jämtlands och Västerbottens län* samt *hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Uppsala, Jönköpings, Kalmar norra, Kristianstads, Malmöhus Göteborgs och Bohus, Örebro, Jämtlands och Västerbottens län* avstyrkt husdjursförsäkringssakkunnigas förslag angående statens medverkan för försäkringsverksamhet mot smittsamma husdjursjukdomar.

Departement-
schefen.

I mitt yttrande till statsrådsprotokollet vid anmälan för Kungl. Maj:ts av proposition till 1925 års riksdag angående understöd av statsmedel på grund av förluster, förorsakade av mul- och klövsjukeepizootien inom landet, framhöll jag, att enligt min mening några rättskrav på statligt understöd för dylika, djurägarna i första hand drabbande förluster icke med fog syntes kunna göras gällande. Djurägarna borde genom att i tid söka försäkring hava garanterat sig mot förefintliga riskmoment. Allenast av billighets-skäl förordade jag för det dåvarande ett tillfälligt understöd för att lätta de förhandenvarande ekonomiska svårigheterna för djurägarna samt därtill bereda på området förefintliga försäkringsinstitutioner rådruum att anpassa sig efter de på grund av nedslaktningsmetodens upphörande inom vissa delar av riket nyinträdda förhållandena.

Dessa synpunkter — att det av 1925 års riksdag beslutade understödet skulle betraktas allenast såsom tillfälligt och att den normala formen för

djurägarna att trygga sig mot förluster, förorsakade av mul- och klövsjukan, borde vara försäkring — anser jag alltså vara väl grundade. Att detta betraktelsesätt ej heller torde hava varit främmande för riksdagen, synes mig framgå därutav, att samtidigt som Kungl. Maj:ts förenämnda proposition i huvudsak bifölls, skrivelse jämväl beslöts till Kungl. Maj:t med hemställan om förut berörda utredning angående statens medverkan vid försäkring mot förluster på grund av mul- och klövsjuka.

På grund av vad jag nu anfört, anser jag mig böra avstyrka mul- och klövsjukesakkunnigas förslag i vad det avser ersättning för mjölkförlust. Vidkommande övriga av nämnda sakkunniga berörda ersättningsfrågor, torde desamma i annat sammanhang framdeles böra underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Av vad i det föregående anförts rörande den enskilda försäkringsverksamhet, som hittills bedrivits mot smittsamma husdjursjukdomar, framgår, att de olika bolagen med anledning av den senaste mul- och klövsjuepizootien inom landet samt den i början av föregående år för vissa delar av landet beslutade övergången till isoleringsmetoden för sjukdomens bekämpande antingen vidtagit större eller mindre inskränkningar med avseende på beviljandet av nya försäkringar av ifrågavarande slag eller ock helt upphört därmed. Vid avlåtandet till 1925 års riksdag av förenämnda proposition angående understöd av statsmedel i vissa fall på grund av förluster, förorsakade av mul- och klövsjueepizootien inom landet, förutsatte jag, att den omläggning av försäkringsverksamheten, som betingades av att nedslaktningsmetoden delvis övergivits, skulle hinna genomföras under år 1925. Någon dylik omläggning har emellertid veterligen ännu ej kommit till stånd, utan försäkringsbolagen synas i stället hava ställt sig avvaktande i väntan på de åtgärder, som på förevarande område kunde komma att av statsmakterna beslutas. Möjligheterna för den jordbruksidkande befolkningen att erhålla effektivt försäkringsskydd mot förluster på grund av i främsta rummet mul- och klövsjuka synas därför fortfarande icke kunna anses tillfredsställande, varför det måste framstå såsom en angelägenhet av allra största vikt, att frågan om statens medverkan för ifrågavarande försäkringsverksamhet ofördröjligen företages till avgörande.

Vad då först angår frågan, huruvida dylik medverkan från statsmakternas sida bör lämnas, synas bärande skäl hava av husdjursförsäkringssakkunniga anförts till stöd för de sakkunnigas hemställan, att åtgärder måtte vidtagas i sådant syfte. Dessa skäl hava även biträatts eller än ytterligare utförts i flertalet av de i ärendet avgivna utlåtandena. Och givet är, att det skulle vara till fördel icke blott för den därav berörda jordbrukarbefolkningen utan jämväl för det allmänna, därest genom ett rimligt bidrag från statens sida en sådan ordning kunde, genom att staten samtidigt ingrepe reglerande och ordnande, ernås, att möjlighet alltid skulle stå öppen för djurägarna att utan att behöva vidkännas alltför betungande premier och utdebiteringar för ändamålet erhålla effektivt försäkringsskydd mot eko-

nomisk skada till följd av smittsam husdjurssjukdom. Särskilt torde därvid böra framhållas den omständigheten, att det, såsom de sakkunniga framhållit, bleve fastställt, i vilken utsträckning och på vad sätt staten i förekommande fall skulle lämna ekonomiskt bistånd vid svårare utbrott av de i försäkringen inneslutna husdjurssjukdomarna. Statsmakterna skulle härigenom undgå att — såsom förhållandet exempelvis var under år 1925 — från fall till fall behöva till prövning upptaga frågan, huruvida staten med hänsyn till föreliggande omständigheter borde lämna djurägarna eller försäkringsföretagen ekonomiskt stöd. Jag tvekar därför icke att förorda, att statens medverkan lämnas för den här avsedda försäkringsverksamheten.

Jag förbiser härvid icke, att mot ett beslut just nu om en dylik statens medverkan kan anföras, att frågan om grunderna för mul- och klövsjukans bekämpande är under utredning och att beslut av statsmakterna i en snar framtid kan förväntas därutinnan. Med den utformning förslaget av mig givits torde emellertid den tilltänkta revisionen av grunderna för mul- och klövsjukans bekämpande icke behöva påkalla någon ändring i vad här nu föreslås. Med hänsyn härtill och då det, därest ett beslut i positiv riktning nu icke kommer till stånd, är att befara, att försäkringsföretagen fortsätta med sin avvaktande hållning med påföljd att rimliga försäkringsmöjligheter för djurägarna icke förefinnas och att en ny epizooti finner oss i detta avseende lika illa förberedda, som vi voro 1924, synes likväl en dylik invändning icke berättiga ett uppskov med frågans lösning.

Vad härefter angår frågan på vad sätt statens medverkan lämpligen bör anordnas, anser jag i likhet med flertalet av de hörda myndigheterna, att de grundläggande principerna för det av husdjursförsäkringssakkunniga framlagda förslaget i ämnet äro lyckligt valda och väl anpassade efter de krav, som kunna ställas på en understödsverksamhet av ifrågasatt slag, varför nämnda förslag torde i huvudsak böra läggas till grund för berörda verksamhet.

Enheltiga
försäkrings-
villkor.

Jag övergår nu till en närmare redogörelse för och granskning av ovan nämnda sakkunnigeförslag.

Vid besvarandet av frågan på vad sätt den ifrågasatta medverkan från statens sida lämpligast skulle kunna anordnas hava de sakkunniga till en början anført:

Sakkunniga.

»Ett första och oeftergivligt krav, som därvid måste uppställas, är, att statens medverkan lämnas under sådana former, att samma stöd därigenom beredes försäkringstagarna, oberoende av i vilket försäkringsföretag vederbörande tecknat försäkring. Vidare bör givetvis tillses, att statens bidrag ej kommer andra ändamål inom vederbörande försäkringsföretag till godo, än som avsetts.

Då, såsom framgår av den förut lämnade översikten över den försäkringsverksamhet, som redan bedrivs på området, formerna för försäkring mot smittsamma husdjurssjukdomar kunna vara väsentligt olika inom skilda

företag, torde nyssnämnda krav svårligen kunna tillgodoses, utan att de olika försäkringsgivarna i större eller mindre utsträckning omlägga sin verksamhet. Det förstnämnda kravet förutsätter nämligen uppenbarligen, att den verksamhet, som skulle vara berättigad till statsbidrag, av de olika bolagen bedrivs efter fullt ensartade former. Jämväl med hänsyn till att staten, om den skall lämna ekonomiskt stöd för här ifrågavarande ändamål, skarpt bör avgränsa de risker, mot vilka den anser sig böra träda emellan, synes det nödvändigt att fastställa vissa allmänna grunder för en statsunderstödd försäkring mot smittsamma husdjursjukdomar.»

Jag finner det sålunda uppställda kravet, att samtliga företag, som kunna komma att bedriva statsunderstödd försäkring mot smittsamma husdjursjukdomar, skola meddela dylik försäkring enligt fullt ensartade former, lämpligt och riktigt. Ingen anmärkning har heller riktats häremot i de i ärendet avgivna utlåtandena.

Departement-
schefen.

De sakkunniga hava ansett, att uti en statsunderstödd försäkring borde medtagas följande sjukdomar, nämligen *boskapspest, elakartad lungsjuka, rots eller springorm, smittsam mul- och klövsjuka, mjältbrand* och *svinpest*. De hava härvid utgått *dels* från synpunkten att, då staten i syfte att förhindra viss sjukdoms spridning till andra djurbesättningar än dem, som redan angripits därav, det vore hårt och obilligt, att den av sjukdomen drabbade besättningens ägare skulle bära, förutom de direkta förluster, han därvid lede, även kostnaderna för att hindra smittans spridning till andra besättningar eller orter, kostnader av vilka han hade ingen eller ringa fördel, *dels ock* från att det från statlig synpunkt kunde synas skäligt och välbetänkt, att statsunderstöd lämnades för bekämpande av sådana husdjursjukdomar, som såväl genom möjligheten av snabb och vidsträckt spridning som genom omfattningen av de ekonomiska förluster, de kunde medföra, för större grupper av djurägare kunde få en betydande räckvidd.

Sjukdomar,
som bära
ingå i försäk-
ringen.

Sakkunniga.

De sakkunniga anföra härefter:

»Vad först mul- och klövsjuka angår, torde det med hänsyn såväl till omfattningen av de förluster, denna sjukdom åsamkar de djurägare, vilkas besättningar drabbas därav, som till de synnerligen ingripande och samtidigt för vederbörande djurägare förlustbringande åtgärder, som från det allmännas sida föreskrivas för att hindra smittans spridning, vara uppenbart, att om statsbidrag över huvud taget skall lämnas för sådan försäkring, varom här är fråga, denna obetingat bör omfatta nämnda sjukdom.

Huruvida även mjältbrand bör inneslutas i ifrågavarande försäkring kan måhända synas mera tveksamt, då den normalt icke förekommer i större utsträckning, än att djurägarna utan nämnvärda kostnader kunna genom försäkring skydda sig mot av sjukdomen förorsakade förluster. Av den förut lämnade redogörelsen för mjältbrandsepizootierna åren 1899 och 1905 framgår emellertid, att sjukdomen, därest betingelserna för dess uppkomst och spridning äro gynnsamma, kan få en betydande omfattning och medföra mycket stora ekonomiska skador. Härtill kommer, att gällande föreskrifter för hindrande av smittans spridning även vid enstaka fall kunna medföra

betydande svårigheter och förluster med avseende på mjölkens tillgodogörande. De sakkunniga hava därför ansett, att även mjältbrand bör ingå i en statsunderstödd försäkringsverksamhet.

Boskapspest, elakartad lungsjuka, rots eller springorm samt svinpest hava visserligen ej på länge förekommit i vårt land, men med den livliga samfärdsel som numera råder olika länder emellan, torde dock fara alltjämt föreligga, att dessa sjukdomar åter kunna på ett eller annat sätt hit införas. Och vid större spridning av någon av dem, skulle vederbörande försäkringsföretag säkerligen ej vara rustade att möta uppkommande ersättningskrav. Ty givet är, att företagen vid fastställandet av premierna för försäkring mot smittsamma sjukdomar bland husdjuren och samlandet av reservfond för dylik försäkring icke kunna fästa större avseende vid ovan nämnda sjukdomar och sålunda ej heller stå rustade att möta ett större utbrott av exempelvis boskapspest. Ej heller torde djurägarna, sådan som situationen i fråga om dessa sjukdomar för närvarande ter sig, kunna förväntas hava något större intresse av att söka försäkringsskydd för av nämnda sjukdomar förorsakade förluster. Skulle så någon av sjukdomarna ånyo visa sig i vårt land, torde det därför vara att vänta, att försäkringsföretagen skulle införa stränga restriktioner i fråga om beviljandet av nya försäkringar mot denna sjukdom, om de ej rent av funne sig föranlättna att helt upphöra härmed. Såväl de enskilda djurägarna som försäkringsföretagen, bundna som de skulle vara av tidigare ingångna försäkringsavtal, skulle därvid kunna komma i ett lika svårt eller svårare läge än vad fallet varit under innevarande år, sedan förhållandena i fråga om mul- och klövsjuka utvecklats på helt annat sätt, än vad både djurägarna och försäkringsföretagen förut ansett sig kunna räkna med.

De nämnda sjukdomarna synas därför böra ingå i en statsunderstödd försäkring mot smittsamma husdjurssjukdomar, dels på grund av att de i och för sig äro av sådan natur, att de ovan anförda skälen för ett statsingripande å dem äga tillämpning, dels ock med hänsyn till att nyss anförda svårigheter vid ett större utbrott av någon av dem säkerligen skulle framkalla långt gående krav på direkt understöd från statens sida, krav som i väsentlig grad skulle bortfalla, om staten förbunde sig att på sätt och under villkor, som längre fram angivas, lämna bidrag till försäkringsverksamheten.

Övriga sjukdomar, i fråga om vilka särskilda bestämmelser gälla i syfte att förhindra deras spridning, nämligen koppor hos får, skabb hos får, elakartad klövsjuka hos får och getter, mjältbrandsemfysem eller frasbrand, vattuskräck, hönspest, hönskolera, svinsjuka, rödsjuka hos svin samt smittsam kastning hos häst, synas de sakkunniga däremot icke böra medtagas i en av staten understödd försäkringsrörelse. Ingen av dessa sjukdomar torde nämligen kunna förorsaka förluster av så stor ekonomisk innebörd, att det kan anses skäligt, att staten träder stödande emellan. Ej heller äro för deras bekämpande föreskrivna åtgärder av mera ingripande art.

Förutom de ovan nämnda förekomma åtskilliga andra smittsamma husdjurssjukdomar, som kunna förorsaka djurägarna betydande förluster. Bland dessa må särskilt nämnas tuberkulos och smittsam kastning hos nötkreatur. För dessa sjukdomars bekämpande äro dock ej från statens sida föreskrivna i den enskildes hushållning ingripande åtgärder, jämförliga med dem som gälla i fråga om de sjukdomar, som omnämnas i förut berörda förordningar av den 9 december 1898 och 3 november 1906. Redan på denna grund anse de sakkunniga, att de ej böra ingå i en statsunderstödd försäkring. Deras långsamma förlopp och spridning tala i samma riktning. Skäl hava därför

ej ansetts föreligga att ifrågasätta statsunderstöd beträffande andra sjukdomar än de ovan angivna.»

Mot de sakkunnigas förslag i förevarande avseende hava vissa anmärkningar framförts av en del av de hörda myndigheterna och försäkringsbolagen.

Hörda myndigheter
m. fl.

Länsstyrelserna i Kalmar, Malmöhus, Hallands och Örebro län samt Kalmar läns södra och Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott hava ansett, att den ifrågasatta försäkringen ej borde omfatta annan sjukdom än mul- och klövsjuka, enär behov av statsunderstöd vid försäkring mot andra smittsamma sjukdomar bland husdjuren ej gjort sig gällande.

Länsstyrelsen i Malmöhus län, vilken såsom förut nämnts helt avstyrkt den ifrågasatta bidragsverksamheten, anför sålunda, att de sakkunniga icke syntes hava anfört något bärande skäl, varför det föreslagna statsunderstödet borde omfatta även andra husdjursjukdomar än mul- och klövsjuka. Såvitt länsstyrelsen hade sig bekant, hade krav på statsunderstöd i fråga om förluster eller utgifter i anledning av dessa andra husdjursjukdomar icke förut från något håll framkommit. Därest, såsom länsstyrelsen ansåge, statens hjälp skulle grundas å billighetsskäl, måste en förutsättning för att staten skulle träda emellan vara, att ett kännbart behov därav gjort sig gällande.

Länsstyrelsen i Hallands län anför i samma fråga: »Förslaget innebär, att staten skulle medverka till försäkring mot mul- och klövsjuka, mjältbrand, boskapspest, elakartad lungsjuka, rots eller springorm samt svinpest. De fyra sistnämnda sjukdomarna hava icke på länge förekommit i vårt land och torde icke väsentligt influera på de enskilda försäkringsanstaltarnas premietariffer. Ej ens de sakkunniga räkna med dem, enligt vad de uttryckligen angiva å sid. 36. Dessa sjukdomars medtagande vid en statsunderstödd försäkring är därför betydelselöst. Därest de skulle ånyo inkomma i landet, torde åtgärder, vilkas närmare beskaffenhet nu näppeligen kan fullt förutses men som säkerligen bliva mycket kraftiga, böra tillgripas, och försäkringen bleve nog föga effektiv. Länsstyrelsen avstyrker därför, att dessa sjukdomar nu medtagas. Mjältbrand förekommer ju årligen, men nästan endast såsom sporadiska fall, spridda över hela landet. Medeltalet i denna sjukdom döda djur har under de fjorton åren 1911—1924 varit endast 166 per år. Förlustsumman genom mjältbrand är ej särdeles stor. Då de enskilda böra kunna utan statshjälp skydda sig genom försäkring mot denna sjukdom samt det synes angeläget, att beträffande en statsunderstödd epizootiförsäkring gå helt varsamt fram, avstyrker länsstyrelsen jämväl, att mjältbrand upptages bland de sjukdomar, för vilka statens medverkan till försäkring nu bör ifrågakomma.»

Länsstyrelsen i Blekinge län och Blekinge läns samt Älvsborgs läns norra och södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott hava med hänsyn till den sällsynta förekomsten av de i förslaget medtagna hästsjukdomarna ansett, att försäkringen ej borde omfatta sjukdomen rots eller springorm.

Älvsborgs läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott hyser sålunda den uppfattningen, att föreskriften, att försäkringen skulle omfatta

även hästar, ehuru fara för smittsam sjukdom hos dessa torde vara synnerligen ringa, skulle bidraga till att höja premierna, så att försäkringen icke skulle komma att omfattas med större intresse.

Älvsborgs läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott anser, att medtagandet av hästar komme att betunga det mindre jordbruket mera än det större, emedan hästvårdet i förhållande till värdet av samtliga djur vore större vid de mindre än vid de större jordbruken.

Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anser, att de sakkunniga i sitt förslag medtagit antingen för mycket eller för litet. Även om en djurägare toge en försäkring som den ifrågasatta, måste han för att vara skyddad mot andra förluster genom dödsfall eller skador å sin kreatursbesättning taga ytterligare en försäkring för densamma. Detta komme att kräva ytterligare omkostnader i form av premier och dessa sammanlagda premier bleve alltför betungande. Utskottet funne, att antingen borde en fullständig försäkring föreslagits med försäkring mot mul- och klövsjuka såsom en tilläggsförsäkring, eller ock borde den ifrågasatta statsunderstödda försäkringen avsett allenast mul- och klövsjuka för samtliga klövbärande djur intill viss minimiålder ävensom mjölkförlust.

Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget har framhållit, att de skäl, som anförts för statens ingripande, när det gällde smittsamma häst-, nötkreaturs- och svinsjukdomar, gällde i minst samma grad vid mjölkförluster i samband med difteri, skarlakansfeber eller nervfeber, vilka förluster bolaget även inbegripit i sin nuvarande smittförsäkringsform. Konsekvensen syntes bjuda, att man medtog dessa förluster i den smittförsäkringsform, som nu avsåges.

Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening har ansett, att försäkringen borde omfatta endast nötkreatur och att sålunda sjukdomarna rots eller springorm och svinpest borde uteslutas.

Flertalet av de framförda anmärkningarna gå ut på, att försäkringen i förevarande avseende borde göras mindre omfattande, än vad de sakkunniga föreslagit. Det är visserligen sant, att boskapspest, elakartad lungsjuka, rots och svinpest icke förekommit i vårt land sedan långt tillbaka i tiden samt att mjältbrand i regel uppträder endast med sporadiska fall, varför något behov av en statsunderstödd försäkring mot förlust till följd av dessa sjukdomar icke kan sägas för närvarande föreligga. Såsom de sakkunniga framhållit, måste man dock alltid räkna med, att frågan om försäkringsskydd även gentemot nämnda sjukdomar kan bli överhängande, och det skulle säkerligen komma att visa sig förenat med betydande svårigheter att då omedelbart träffa anordningar, som kunde fylla situationens krav. Härtill kommer ock den omständigheten, att ett uteslutande ur den ifrågasatta försäkringen av nu berörda sjukdomar skulle borteliminera möjligheten att vid ett eventuellt utbrott av någon av dessa sjukdomar draga nytta av den fondbildning, som enligt de sakkunnigas förslag skulle äga rum i syfte att vid svårare sjukdomsutbrott minska den ekonomiska risken såväl för de enskilda djurägarna som för staten.

Vad angår de av Älvsborgs läns båda hushållningssällskaps förvaltningsutskott framförda anmärkningarna, att medtagandet i försäkringen av häst-

sjukdomar skulle komma att ogynnsamt påverka premiesättningen, torde redan här få framhållas, att de sakkunnigas förslag icke innebär, att staten skulle ingripa i fråga om de enskilda försäkringsföretagens premiesättning. Olika premier skulle sålunda kunna fastställas för olika delar av det sammanlagda försäkringsvärdet och man torde kunna utgå ifrån, att en synnerligen låg premie kommer att uttagas för den del av försäkringsvärdet, som belöper på hästar.

Beträffande det av Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget uttalade önskemålet, att i försäkringen borde inrymmas jämväl ersättning för mjölkförlust vid avspärrning på grund av vissa smittsamma människosjukdomar, anser jag mig böra framhålla, att en sådan anordning säkerligen skulle medföra vittgående och ej avsedda konsekvenser. Jag vill endast erinra därom, att andra näringsidkare ofta på grund av ingripanden från det allmännas sida hindras i sin yrkesutövning vid fall av sådana sjukdomar, som här avses, utan att någon ersättning lämnas för dylikt intrång. Den ifrågasatta utvidningen synes därför ej vara att förorda.

Jag ansluter mig sålunda i här förevarande avseende helt till de sakkunnigas förslag.

De sakkunniga föreslå, att försäkringen skall omfatta försäkringstagarens samtliga hästar samt nötkreatur och svin fr. o. m. en ålder av 2 månader. Till stöd härför anföres:

Värden, som skola försäkras.

Sakkunniga.

»Om ifrågavarande försäkringsform, i enlighet med vad sålunda förutsetts, skall åsyfta att lämna ersättning för skador, förorsakade av boskapspest, elakartad lungsjuka, rots, smittsam mul- och klövsjuka, mjältbrand eller svinpest, synes försäkringen böra omfatta hästar, nötkreatur och svin. Även får och getter angripas visserligen av exempelvis mul- och klövsjuka, men av samma skäl, som ansetts tala för att utesluta vissa andra dessa djur angripande sjukdomar, synas nu nämnda djurslag helt böra uteslutas från en statsunderstödd husdjursförsäkring. I överensstämmelse med vad redan nu är fallet vid tecknande av s. k. smittförsäkring, torde försäkringsavtal, som slutes enligt de här avsedda försäkringsvillkoren, böra avse samtliga den försäkringssökandes hästar, nötkreatur och svin.

Undantag från denna regel torde dock böra göras i fråga om kalvar och grisar under 2 månader. Dessa omfattas ej av den försäkringsverksamhet, som för närvarande bedrivs på området. Med hänsyn till att dödligheten bland spädkalvar och spädgrisar under alla förhållanden är jämförelsevis stor, torde det i fråga om dessa ofta vara svårt att avgöra, huruvida den egentliga dödsorsaken är att söka i sådan sjukdom, som här ifrågavarande försäkring skulle omfatta. Då det dessutom ur ekonomisk synpunkt är av mindre vikt att i försäkringen innesluta nämnda djurgrupper, synes det lämpligt att låta dem stå utom försäkringen.

Med hänsyn till att försäkringen torde böra bereda ersättning bland annat för mjölkförlust, förorsakad av spärrningsåtgärder, som staten i förekommande fall påbjuder, bör försäkringen avse jämväl den totala årliga mjölkproduktionen.»

I de över förslaget avgivna utlåtandena hava påyrkats dels vissa inskränkningar i dels ock vissa utvidgningar av vad de sakkunniga sålunda före-

Hörda myndigheter m. fl.

slagit. De förstnämnda yrkandena, vilka framförts av *länsstyrelserna i Blekinge och Örebro län jämte Blekinge läns, Älvsborgs läns norra och södra samt Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* i anslutning till nämnda myndigheters ovan angivna ståndpunkt i fråga om vilka sjukdomar försäkringen bör omfatta, gå ut på att försäkringen ej bör avse hästar. *Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening* har, såsom förut nämnts, ansett, att både hästar och svin borde uteslutas ur försäkringen.

Å andra sidan hava *lantbruksstyrelsen* samt *Älvsborgs läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott* förordat, att försäkringen utsträcker till att omfatta jämväl får. *Kronobergs läns samt Älvsborgs läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott* anse, att både får och getter borde innefattas i försäkringen. Slutligen uttalar *Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget*, att tillräckligt starka skäl ej anförts för ett uteslutande ur försäkringen av får, getter och fjäderfä.

Här torde även böra omnämnas, att *Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* anført, att bland dem, som lede stora förluster när mul- och klövsjuka uppträdde i en ort, märktes mejerierna. Detta syntes icke hava uppmärksamrats i något av de föreliggande förslagen. Då mejerihantering och ladugårdsskötsel vore nära förbundna med varandra, syntes det utskottet vara en gärd av rättvisa, att mejerihanteringen antingen tillerkändes ersättning av statsmedel eller ock att densamma beredd tillfälle att med stöd av statsmedel försäkra mot förluster, som uppkomme därigenom att mejeri, då mul- och klövsjuka uppträdde i orten, finge under någon tid nedlägga sin verksamhet.

Med anledning av husdjursförsäkringssakkunnigas föreliggande betänkande hava herrar F. Paulsson och Olof Åkesson i Farmen, Täby, den 13 januari 1926 till medicinalstyrelsen ingivit en skrivelse, vari de bland annat anført, att det, för att den svenska fjäderfäaveln skulle kunna bliva vad den borde, vore av högsta vikt, att den icke enbart dreves som en binäring utan även av personer, som hade insatt hela sin förmåga, sitt intresse och kapital för att verkligen skapa en hönsgård icke på ett par hundra utan på några tusen djur. Ett företag av sådana dimensioner vore emellertid knappast tänkbart på grund av omöjligheten att få djuren försäkrade.

I skrivelsen hemställes därför, att i den föreslagna försäkringen måtte inrymmas jämväl försäkring mot hönsens och annat fjäderfäs smittsamma sjukdomar.

Medicinalstyrelsen har med skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 januari 1926 överlämnat ovannämnda framställning och samtidigt hemställt, att den icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Under hänvisning till vad jag ovan anført i fråga om vilka sjukdomar, som böra ingå i en statsunderstödd försäkringsverksamhet mot smittsamma

Framställning angående fjäderfä.

Departementschefen.

husdjursjukdomar, och med anslutning till den motivering, på vilken de sakkunniga grundat sitt förslag rörande försäkringens omfattning, anser jag skäl ej föreligga för ett frångående vare sig i ena eller andra riktningen av nämnda förslag. Vad särskilt angår frågan om beredande av tillfälle för utövare av mejerihantering att med stöd av statsmedel försäkra mot förluster på grund av att verksamheten vid fall av mul- och klövsjuka eventuellt måste för någon tid nedläggas, så synes denna fråga icke lämpligen böra upptagas i nu förevarande sammanhang.

De sakkunniga hava vidare framhållit, att det bör fastställas, för vilka skadefall vederbörande försäkringsgivare skall vara skyldig att utgiva ersättning, samt erforderliga grunder för beräkandet av ersättningsarnas storlek.

*Principer
för skade-
regleringen.*

I fråga om ersättning för skada å djur hava de sakkunniga tänkt sig följande grunder:

*1. Ersättning
för djur.*

Ersättning utgår för djur, som dö eller bliva för framtiden så odugliga till arbete eller produktion, att de måste dödas till följd av någon av de sjukdomar, försäkringen omfattar.

Sakkunniga.

Ersättning för djur utgår endast för skador, som föreligga inom loppet av två månader, sedan besättningen blivit friskförklarad.

Ersättningen utgår med belopp, motsvarande djurets verkliga värde i friskt tillstånd, dock högst med den på djuret belöpande försäkringssumman.

Då djur på förordnande av vederbörande myndighet nedslaktas såsom angripet av eller misstänkt för att vara smittat av någon av här ovan angivna sjukdomar och ersättning för djuret lämnas av allmänna medel, utgår ersättning på grund av försäkringsavtalet endast med skillnaden mellan djurets verkliga värde i friskt tillstånd, beräknat högst till den på djuret belöpande försäkringssumman, och den av allmänna medel utgående ersättningen.

På ovan angivet sätt beräknat ersättningsbelopp minskas med värdet av de delar av djuret, som må till nytta användas.

De sakkunniga anföra:

»Ersättning bör sålunda i första hand utgå för de djur (hästar, nötkreatur och svin), som dö i någon av de sjukdomar, försäkringen omfattar, eller så hårt angripas av dylik sjukdom, att de måste dödas. Ersättningsskyldigheten torde dock, framför allt med hänsyn till de i många fall allvarliga sjukdomar, som uppträda såsom direkta sviter av mul- och klövsjuka, ej böra inskränkas till enbart dödsfall bland djuren eller fall av nödslakt. Försäkringsskyddet blir givetvis av mindre värde för djurägarna, om ersättning ej lämnas för djur, som till följd av ifrågavarande sjukdom bliva för framtiden så odugliga till arbete eller produktion, att deras bevarande vid liv icke vore ekonomiskt försvarligt.

I syfte att förebygga tvister och underlätta en snabb slutreglering av skadeersättningarna har det ansetts lämpligt att i försäkringsvillkoren in-

rycka en bestämmelse, att ersättning för djur utgår endast för skada, som föreligger inom loppet av 2 månader, sedan smittad besättning blivit friskförklarad.

Ersättningsbeloppet för djur bör givetvis motsvara dess verkliga värde i friskt tillstånd, dock högst dess försäkringsvärde. Därest kött eller andra delar efter djuret må tillvaratagas, bör ersättningsbeloppet enligt gängse praxis minskas med värdet av det tillvaratagna.

Beträffande ersättning för djur bör slutligen i försäkringsvillkoren hänsyn tagas till det fall, att vederbörande myndighet för bekämpande av sådan sjukdom, varom här är fråga, förordnar om nedslaktning av djur mot att ersättning av allmänna medel lämnas djurägaren. Då dylik ersättning motsvarar djurens verkliga värde, bör självfallet krav på ytterligare ersättning ej kunna resas mot försäkringsgivaren. Om däremot den av allmänna medel utgående ersättningen understiger det verkliga värdet — så är ju fallet i fråga om av rots angripen häst — bör försäkringstagaren äga att utfä skillnaden mellan det verkliga värdet intill försäkringsvärdet och den erhållna ersättningen.»

Departementschefen.

De av de sakkunniga sålunda förordade principerna föranleda ej någon erinran från min sida.

2. Ersättning för mjölkförlust.

Beträffande ersättning för mjölkförlust föreslå de sakkunniga, att dylik ersättning skall utgå, om utförsel eller leverans av mjölk bliver av vederbörande myndighet förbjuden eller på annat sätt förhindrad till följd av smittsam husdjursjukdom.

För fastställandet av ersättningens storlek föreslås följande regler:

Ersättning för mjölkförlust utgår för tid, varunder mjölken av sådan anledning ej fått fritt disponeras. Under denna tid är försäkringstagaren skyldig att, i den mån gällande författningar ej lägga hinder i vägen därför, på bästa sätt tillgodogöra sig den producerade mjölken.

Ersättning utgår med skillnaden mellan värdet, beräknat efter i orten gängse pris, av den producerade mjölken och det värde, som kunnat eller skäligen bort kunna ur den utvinnas.

Skulle svårigheter möta att nöjaktigt fastställa den verkliga mjölkproduktionen under tid, för vilken ersättning skall utgå, må den per ko och dag beräknas utgöra så stor del av mjölkavkastningen i medeltal per ko och dag under de fem dagar, som närmast föregått nämnda tid, som med hänsyn till förhandenvarande omständigheter må kunna anses skäligt.

Vid fastställandet av ersättningsbeloppet anses värdet per dag av den producerade mjölken utgöra högst $\frac{1}{365}$ av det belopp, för vilket den årliga mjölkavkastningen är försäkrad.

Till stöd för vad sålunda föreslagits framhålls följande:

»Försäkringen bör vidare enligt de sakkunnigas mening avse att lämna ersättning för den förlust, som drabbar en djurägare därigenom, att staten vid fall av mul- och klövsjuka till förekommande av smittans spridning vidtager spärrningsåtgärder, som hindra honom att fritt disponera den pro-

ducerade mjölken på det sätt, han kan finna ekonomiskt lämpligast. Det har även ifrågasatts, att ersättning skulle utgå jämväl för förlust, som kan uppstå genom av sjukdomen förorsakad minskning i mjölkproduktionen. Beträffande sistnämnda förlust må dock framhållas, att den ej har något som helst sammanhang med statens åtgärder till hindrande av smittans spridning utan helt är att hänföra till den yrkesrisk, som varje djurägare löper därigenom, att hans djur kunna drabbas av sjukdomar, som nedsätta deras produktionsmöjligheter. Härtill kommer, att den minskning i mjölkproduktionen, sjukdomen medför, åtminstone i viss mån motväges av minskad foderförbrukning under sjukdomstiden. Ersättning för den mjölkförlust, som förorsakas av påbudna avstängningsåtgärder, synes däremot utan tvekan böra inbegripas i en statsunderstödd försäkringsverksamhet på området, framför allt med hänsyn till den omständigheten, att de påbudna åtgärderna, såsom förut framhållits, huvudsakligen avse att skydda andra djurägars besättningar från sjukdomen och ej kunna anses bereda den smittade besättningens ägare några fördelar.

Förlust av sistnämnda art kan uppstå dels därigenom, att mjölkutförsel förbjudes från smittad eller misstänktförklarad gård, dels ock genom att möjligheterna att leverera mjölk från en gård bliva försvårade eller helt avskurna, utan att direkt förbud mot utförsel av mjölk från gården föreligger, exempelvis genom att ett mejeri eller annan avsättningsplats avstänges. I samtliga fall synes ersättning böra utgå.

Ersättningsbeloppet skulle enligt det ovanstående motsvara den värde-minskning, som uppstår därigenom, att mjölken ej kan fritt disponeras, och bör sålunda beräknas efter värdet av den mjölk, som produceras under tid, då hinder därför föreligger. I många och kanske flertalet fall torde det dock möta svårigheter att nöjaktigt fastställa produktionens storlek under denna tid. De sakkunniga hava då tänkt sig, att produktionen skulle kunna beräknas med ledning av den erfarenhet, som under innevarande år vunnits eller framdeles kan komma att vinnas rörande den genomsnittliga produktionsminskning, som förorsakas av mul- och klövsjuka, samt med utgångspunkt från vederbörande gårds mjölkavkastning under de fem dagar, som närmast föregått spärrningens ikraftträdande. Värdet av den mjölkproduktion per dag, som skall läggas till grund för fastställande av ersättningsbeloppet, synes ej böra få överstiga $\frac{1}{365}$ av det värde, för vilket den totala årliga mjölkavkastningen försäkrats.

Av försäkringstagaren bör givetvis krävas, att han under den tid, för vilken han är berättigad till ersättning för mjölkförlust, på bästa sätt tillgodogör sig den producerade mjölken. Ersättning bör utgå med skillnaden mellan det värde, den under avstängningstiden producerade mjölken kunnat betinga vid fri utförsel och leverans, och det värde, vartill den under avstängningen kunnat realiseras eller förbrukas.

Vad ovan anförts rörande ersättning för mjölkförlust förorsakad av mul- och klövsjuka gäller ock i tillämpliga delar förlust, som kan uppstå genom att staten vid andra smittsamma husdjursjukdomar, exempelvis mjältbrand, ingriper medelst åtgärder och föreskrifter, som förhindra den producerade mjölkens fria tillgodogörande.

Anledning synes ej föreligga att i detta sammanhang förknippa ersättningskyldigheten med vissa sjukdomar, utan torde ersättning böra utgå i samtliga de fall, då det allmänna för bekämpande av smittsam sjukdom bland husdjuren tillgriper åtgärder av antydd art.»

Hörda myndigheter
m. fl.

Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, med vilket länsstyrelsen i Örebro län förenat sig, har ansett, att ersättning jämväl borde utgivas för förlust på grund av minskad mjölkproduktion, och har till stöd härför anfört:

»Det är naturligtvis riktigt, att en av kreaturssjukdom förorsakad minskning i mjölkproduktionen kan hänföras till djurägarens yrkesrisk, men med anledning av särskilt den smittsamma mul- och klövsjukans karaktär av farsot kan risken i detta fall icke rimligtvis inbegripas i den yrkesrisk, som är *normal* för jordbruket, och på grund härav torde starka skäl tala för, att staten i viss utsträckning bidrager att bära densamma. Enär vidare den statsunderstödda försäkringsverksamheten avses skola omfatta djur, som dö uti ifrågavarande smittsamma sjukdomar eller till följd av desamma måste nedslaktas, synes det, då med avseende på yrkesrisk icke torde förefinnas någon principiell skillnad mellan dödsfall i en sjukdom och på grund av densamma minskad produktion, vara en nödvändig konsekvens, att jämväl den av nu ifrågavarande sjukdomar förorsakade minskningen i mjölkproduktionen inbegripes i den statsunderstödda försäkringsverksamheten på området.»

Samma myndigheter hava vidare framhållit, att det i åtskilliga fall torde förekomma, att egendom till följd av försenad anmälan eller annan anledning förklarades smittad av sjukdom först någon tid efter det att sjukdomen vunnit insteg i djurbesättningen och redan förorsakat minskning i mjölkavkastningen. Den normala produktionen borde därför beräknas utgöra medeltalet för de 10 dagar, som komme närmast före dagen för smittförklaring.

Älvsborgs läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ansett, att ersättningen för mjölkförlust borde för att undvika tvister fixeras till viss procent av värdet av den producerade mjölken. Vidare har utskottet ogillat förslaget, att ersättning för mjölk per dag skulle utgå med högst $\frac{1}{365}$ av det belopp, för vilket den årliga produktionen försäkrats, enär mjölkavkastningen inom en besättning kunde variera högst väsentligt och en försäkringstagare trots sin försäkring på så sätt skulle kunna åsamkas synnerligen avsevärd skada genom utebliven ersättning.

Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening har framhållit, att det kunde ifrågasättas, huruvida det icke vore lämpligare att vid bestämmande av mjölkförlustens storlek till utgångspunkt välja medelvärdet av avytttrad mjölk eller mejeriprodukter under en tid av 5 dagar närmast före smittans konstaterande. Erfarenheten hade nämligen visat, att det stötte på hart när oöverstigliga svårigheter att tillfredsställande konstatera och kontrollera myckenheten *producerad* mjölk. Något skäl för ersättning för jämväl hemmaförbrukad mjölk torde för övrigt icke föreligga, då hinder för förbrukning i hemmet av mjölk från smittad besättning i allmänhet icke föreläge efter vidtagande av erforderliga försiktighetsåtgärder.

Anledning synes ej föreligga att i försäkringen inrymma ersättning för av sjukdom förorsakad nedgång i mjölkproduktion. Såsom de sakkunniga framhållit, torde det med hänsyn till den minskade utfodring, djuren kräva under sjukdomstiden, knappast låta sig göra att tillfredsställande konstatera storleken av den förlust av här avsedd art, som försäkringstagaren verkligen lidit. Ett medtagande av ersättning för minskning i mjölkavkastning skulle på grund härav mången gång kunna leda till, att ersättningen kunde komma att överstiga den faktiska nettoförlusten, ett förhållande som möjligen skulle i viss mån kunna minska intresset för djurägarna av att skydda sina djurbesättningar för smitta. För att hålla detta intresse vid makt torde det vara nödvändigt att låta försäkringstagarna stå en viss självrisk.

Vidare synes det behöfligt att, på sätt de sakkunniga föreslagit, låta ersättningen för mjölkförlust utgå högst med visst i förhållande till den årliga produktionens försäkringsvärde fastställt belopp. Utan dylik maximering av ersättningsbeloppet kunde det ligga nära till hands för djurägarna att, i syfte att erhålla lägre premier, vid försäkringsavtals ingående uppgiva värdet av mjölkproduktionen till lägre belopp än som motsvarar verkligheten.

Jämväl i övrigt synas mig de av de sakkunniga förordade reglerna för fastställandet av ifrågavarande ersättningsbelopp, vilka regler för övrigt nära ansluta sig till de enligt hittills gällande försäkringsvillkor vid s. k. smittförsäkring i allmänhet tillämpade grunder, erbjuda den smidighet och möjlighet till anpassning efter olikartade förhållanden, som torde böra krävas vid en försäkring av den art, varom här är fråga. Någon ersättning för hemmaförbrukad mjölk skulle givetvis ej, i motsats till vad Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening synes förutsätta, komma att utgå enligt de föreslagna grunderna, då ju ersättningsbeloppet skall fastställas med hänsyn tagen även till det värde, som genom hemmaförbrukning eller på annat sätt kan utvinnas ur den under avspärrningstiden producerade mjölken.

Jämväl ifråga om ersättning för mjölkförlust ansluter jag mig sålunda i princip till de sakkunnigas förslag.

De sakkunniga föreslå vidare, att ersättning skall utgå för fodermedel, som genom föreskrivna desinfektionsåtgärder skadas eller förstöras. Ersättningsbeloppet skall enligt förslaget fastställas av en värderingsman, utsedd gemensamt av försäkringsgivaren och försäkringstagaren. Kunna dessa ej enas vid valet av värderingsman, skall värderingen verkställas av tre personer, av vilka försäkringsgivaren och försäkringstagaren utse vardera en samt domaren i orten den tredje.

3. Ersättning
för foder-
medel.
Sakkunniga.

Härutinnan anföra de sakkunniga:

»Beträffande vissa av de sjukdomar, vilka den ifrågavarande försäkringsverksamheten skulle avse, föreskrives, att fodermedel i samband med slutdesinfektion av smittat ställe skola i viss utsträckning uppbrännas eller nedgrävas. Jämväl i övrigt torde fodermedel ofta bliva förstörda eller skadade vid

desinfektionen. Av samma skäl, som ovan ansetts tala för att ersättning för mjölkförlust bör inrymmas i en av staten understödd försäkringsrörelse, torde jämväl ersättning för förlust av nu angivet slag böra medtagas. För fastställande av ersättningsbeloppets storlek torde det vara nödvändigt att tillgripa visst värderingsförfarande, vilket dock med hänsyn till de därmed förenade kostnaderna bör göras så enkelt som möjligt. De sakkunniga hava tänkt sig, att värderingen i regel skulle verkställas av endast en värderingsman, som skulle utses av försäkringsgivaren och försäkringstagaren gemensamt. Endast för den händelse, att dessa ej kunna enas vid valet av värderingsman, skulle värderingen verkställas av flera personer, förslagsvis tre, av vilka försäkringsgivaren och försäkringstagaren skulle utse vardera en samt domaren i orten den tredje.»

Hörda myndigheter
m. fl.

Försäkringsinspektionen ifrågasätter, huruvida icke försäkringen borde omfatta alla varor, redskap eller andra föremål, som skadas eller förstöras.

Älvsborgs läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott samt *Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening* anse, att ersättning, varom här är fråga, ej bör inneslutas i försäkringen. Förvaltningsutskottet förmenar, att dylik ersättning bör lämnas vederbörande djurägare direkt av statsmedel, och försäkringsföreningen åberopar för sin del, att det hade visat sig, att värdet av ifrågavarande försäkringsobjekt i regel vore ytterst ringa, varjämte för övrigt stora svårigheter mötte för ett rätt uppskattande av värdet.

Departementschefen.

Av beräkningar, som de sakkunniga i annat sammanhang verkställt i syfte att belysa det föreslagna försäkringssystemets ekonomiska innebörd och verkningar, framgår, att ersättningsbeloppen för skadade eller förstörda fodermedel under de av de sakkunniga gjorda förutsättningar och antaganden skulle komma att belöpa sig till mindre än 1 procent av de sammanlagda ersättningsbeloppen. Med hänsyn härtill torde det vara tämligen betydelsefullt för försäkringstagarna, om ersättning för fodermedel inrymmas i försäkringen eller icke. För det senare alternativet talar den omständigheten, att ett värderingsförfarande, som givetvis icke kan undgås, då det gäller att fastställa ersättning av här ifrågavarande art, alltid är förenat med vissa olägenheter och kostnader. Vad de sistnämnda angår, hava de sakkunniga visserligen föreslagit ett så enkelt förfaringsätt vid värderingen som möjligt, då denna enligt förslaget i regel skulle verkställas av endast en värderingsman. Det oaktat skulle dock värderingskostnaderna säkerligen komma att uppgå till belopp, som icke skulle stå i rimlig proportion till de obetydliga ersättningsbeloppen.

Jag anser därför, att den ifrågasatta försäkringen icke bör avse att lämna ersättning för fodermedel, som skadas eller förstöras.

4. Ersättning för desinfektionskostnader.

De sakkunniga hava slutligen föreslagit, att ersättning skall utgå för nödvändiga desinfektionskostnader, i den mån de påvåla försäkringstagarna, med $\frac{3}{4}$ av kostnadsbeloppet. I samband härmed hava de uttalat sig för

Sakkunniga.

att staten ej vidare skall, såsom hittills varit fallet, bestrida kostnaderna för desinfektionen.

I denna fråga anföra de sakkunniga:

»Enligt de försäkringsavtal, som för närvarande tillämpas vid försäkring mot smittsamma husdjurssjukdomar, lämnas i regel ersättning för desinfektionsmedel, som försäkringstagaren är skyldig att anskaffa. Enligt de i 1898 års förordning meddelade föreskrifter rörande bekämpandet av däri avsedda sjukdomar stadgas emellertid, att samtliga kostnader för reningsåtgärders vidtagande skola påvila vederbörande djurägare. Att staten trots detta hittills vid mul- och klövsjuka — ej vid övriga smittsamma husdjurssjukdomar — bestritt desinfektionskostnaderna, har berott på särskilda orsaker. Medicinalstyrelsen har nämligen generellt bemyndigande att vidtaga alla de åtgärder, styrelsen kan finna nödiga till sjukdomens hämmande och förekommande av dess vidare utbredning, samt att disponera förslagsanslaget till förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren för bestridande av alla de kostnader, som av dylika åtgärder förändas. Med stöd härav har styrelsen ansett sig böra vid tillämpning av nedslaktningsmetoden bekosta alla erforderliga desinfektionsåtgärder. Detta har skett i huvudsakligt syfte att säkerställa effektiviteten av dessa åtgärder. Jämväl i de fall, då i Malmöhus län och vissa delar av Kristianstads län isoleringsmetoden under den ännu pågående epizootien kommit till användning, hava desinfektionskostnaderna i sin helhet bestritts av statsmedel, men detta har skett på grund av särskilt medgivande av Kungl. Maj:t, ett medgivande som äger avseende endast på denna epizooti. Någon ändring av den i 1898 års förordning fastställda principen, att desinfektionskostnaderna skola påvila vederbörande djurägare, har sålunda ej vidtagits. De sakkunniga hava därför ansett sig böra räkna med, att denna princip åter kommer att tillämpas jämväl i fråga om mul- och klövsjuka. Med hänsyn till de betydande kostnader, desinfektionen då skulle medföra för djurägarna, bör i en statsunderstödd försäkring mot smittsamma husdjurssjukdomar jämväl ingå åtminstone huvuddelen av dessa kostnader.

De sakkunniga hysa den uppfattningen, att ifrågavarande kostnader, vilka hittills varit högst avsevärda (jfr sid. 43), skulle kunna nedbringas, om det ekonomiska ansvaret för desinfektionsåtgärderna i huvudsak komme att påvila vederbörande eventuellt statsunderstödda försäkringsföretag. Ty antagligt är, att samma intresse för att hålla ifrågavarande kostnader nere icke föreligger, då de bestridas av statsmedel, som med den nu ifrågasatta anordningen. Å andra sidan skulle det visserligen kunna befaras, att sparsamhetsnitet i sistnämnda fall komme att drivas så långt, att desinfektionen icke erhöles tillräcklig grad av effektivitet. Men härutinnan torde det ankomma på statsmakterna att utöva erforderlig kontroll.

Såsom ytterligare skäl för att staten ej vidare skulle bestrida de kostnader, varom här är fråga, må framhållas, att behovet för djurägarna av att genom försäkring skydda sig mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar härigenom skulle bliva än mera framträdande, än vad hittills varit fallet, varför man då torde kunna påräkna en allmännare anslutning till försäkringen. I praktiken komme då antagligen frågan om verkställande av föreskrivna desinfektionsåtgärder att lösas så, att vederbörande försäkringsgivare komme att direkt tillse och eventuellt organisera desinfektionen. De sakkunniga förmena, att härigenom icke oväsentlig kostnadsbe-

sparing skulle kunna vinnas, utan att kravet på desinfektionsåtgärdernas effektivitet därigenom behöfve eftersättas.

Från de enskilda djurägarnas sida torde emellertid behovet av att iakttaga sparsamhet på ifrågavarande område icke vara så mycket större, därest kostnaderna bestridas av försäkringsgivaren, än om de påvila staten. Med hänsyn härtill har det ansetts ändamålsenligt att inskränka ersättningsskyldigheten till att avse endast $\frac{3}{4}$ av kostnaderna. Djurägarna skulle då komma att stå självrisk för $\frac{1}{4}$ av ifrågavarande kostnader.»

Hörda myn-
digheter
m. fl.

Medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, länsstyrelserna i Södermanlands och Kronobergs län samt Södermanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott hava uttalat sin anslutning till vad de sakkunniga i förevarande avseende föreslagit. Flertalet av de hörda myndigheterna hava emellertid icke tagit direkt ståndpunkt till principfrågan, huruvida desinfektionskostnaderna i enlighet med mul- och klövsjukessakkunnigas förslag böra helt påvila statsverket eller i överensstämmelse med husdjursförsäkringssakkunnigas ståndpunkt i huvudsak vederbörande djurägare med möjlighet för dessa att erhålla försäkring med statsbidrag för täckande av viss del av ifrågavarande kostnader.

Förutom av de myndigheter, som ställt sig helt avvisande gentemot förslaget om statsunderstödd försäkring mot smittsamma husdjursjukdomar, har den av sistnämnda sakkunniga förordade omläggningen avstyrkts av *länsstyrelsen i Västmanlands län, Hallands läns, Älvsborgs läns norra och Västmanlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* samt *Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget* och *Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening*.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har i denna fråga anfört:

»Enligt den på Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes föranstaltande verkställda, i försäkringssakkunnigas betänkande åberopade utredning har vid isoleringsgårdarna i Malmöhus län desinfektionskostnaden uppgått till i medeltal 14 kronor per nötkreatur. För den händelse det skulle anses, att djurantalet bör läggas till grund för premiernas bestämmande, må anmärkas, att kostnaderna för desinfektionen, utlagda per nötkreatur, varierat högst betydligt, på sätt även framgår av uppgifter i nämnda betänkande, där kostnaden för besättning, bestående av 1—5 nötkreatur, upptagits till 37 kronor per sådant djur, och för besättning, bestående av över 200 nötkreatur, till 8 kronor per sådant djur. Därtill kommer, att det egentligen är oriktigt att lägga endast antalet nötkreatur till grund för premieberäkningen; de lokala förhållandena å de olika gårdarna äro nämligen av väsentlig betydelse för de kostnader, desinfektionen medför. Det skulle följaktligen bereda försäkringsföretagen icke ringa svårighet att bestämma premierna för denna försäkringsrisk. Men den huvudsakliga svårigheten, när det gäller desinfektionen såsom försäkringsföremål, torde få anses vara det förhållandet, att ovisst är, huru desinfektionen framdeles kommer att företagas. Denna fråga har i stort sett lämnats öppen i det av de mul- och klövsjukessakkunniga avgivna förslag, i det att däri förutsattes, att kungl. medicinalstyrelsen skall lämna detaljföreskrifter rörande desinfektionens verkställande. Denna myndighet torde därvid taga hänsyn till icke blott de erfarenheter, som gjorts

under den senaste epizootien, utan ock till de rön, som gjorts i utlandet vid företagna experiment angående smittovägar och smittämnets resistens under olika yttre förhållanden. Även här i landet pågå, enligt vad Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande har sig bekant, under mul- och klövsjukessakkunnigas inseende vissa försök i nämnda hänseende. Det kan ej anses uteslutet, att härvid vunna erfarenheter och rön kunna föranleda en omläggning av desinfektionen i ändamål att göra den billigare.

Förslaget att lägga kostnaden för desinfektionen på den enskilde djurägaren och endast bereda honom lättnad i denna utgift genom att införa försäkring därför finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande vara ägnat att väcka allvarliga betänkligheter. Även om det må medgivas, att det principiellt borde ankomma på djurägaren att vidkännas denna kostnad, då det ej kan anses orimligt att den enskilde vidtager åtgärder, som förekomma, att smitta sprides från hans ställe till annat, tala praktiska skäl för att staten påtager sig kostnaden. Så länge det icke blivit tillförlitligen visat, att desinfektionen är obehövlig, för vilken uppfattning förespråkare finnas, måste det anses angeläget, att desinfektionen utföres på ett sätt, som överensstämmer med dess syfte. Skall kostnaden läggas på den enskilde eller försäkringsbolag eller, såsom försäkringsakkunniga föreslagit, på båda, uppstår fara för, att desinfektionen icke blir ordentligt utförd. Försäkringsakkunniga hänvisa till, att staten får anordna vederbörlig kontroll däröver. Den erfarenhet, som vunnits under den senaste epizootien, giver Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande anledning betvivla, att tillfyllestgörande kontroll i detta avseende kan åstadkommas. Om blott enstaka fall av sjukdomen uppträda, skulle det nog vara möjligt att utöva erforderlig kontroll, men när fallens antal blir stort, skulle den med all säkerhet bliva ineffektiv. Det finnes för visso ingen annan rationell lösning av denna fråga än den, att staten själv genom sina organ utför desinfektionen och bekostar därför nödiga desinfektionsmedel. De mul- och klövsjukessakkunniga hava föreslagit, att så sker, och finner Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande detta förslag vara välgrundat.»

Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anför: »Utskottet för sin del anser allmän säkerhet kräva, att alla med smittrening förenade arbeten och kostnader böra verkställas och bestridas genom ansvariga, statliga organ, och torde, sedan numera större erfarenhet vunnits på området, genom normerande bestämmelser kunna förekommas onödiga och överdrivna utgifter vid desinfektionsförfarandet.»

Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget anför, att desinfektionskostnaderna borde bliva betydligt lägre, om staten handhade och bekostade desinfektionen än om varje enskilt försäkringsbolag eller djurägare skulle inrikta sig härpå. Staten kunde nämligen genom större inköp och mera rationellt ordnande av arbetet, bland annat på grund av att ofta flera gårdar i samma trakt desinficerades samtidigt, betydligt nedbringa kostnaderna härför. Även disponerade staten nödiga organ för arbetenas utförande, vilket ju bolagen saknade.

Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening framhåller att staten ensam hade att bestämma såväl omfattningen av desinfektionsåtgärderna som sättet för desammas verkställande, och under dylika omständigheter vore det näppeligen tänkbart, att någon försäkringsanstalt skulle våga bära risken för dessa kostnader.

Departement-
schefen.

Frågan huruvida och i vilken utsträckning desinfektionskostnaderna böra bestridas av staten eller av vederbörande djurägare själva synes icke lämpligen böra företagas till avgörande i nu föreliggande sammanhang. Jag vill erinra, att inom medicinalstyrelsen pågår utredning om revision av gällande bestämmelser till förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar; och har jag anmodat medicinalstyrelsen att till Kungl. Maj:t före den 1 oktober 1926 inkomma med förslag till dylik revision.

I samband med denna revision, som sålunda är att förvänta, torde även böra prövas frågan om bestridandet av kostnader för smittrening.

I den mån ifrågasatt kostnader kunna komma att påvåla djurägarna, torde emellertid möjlighet böra beredas dem att erhålla försäkring jämväl för dessa kostnader. En bestämmelse av den art, de sakkunniga föreslagit, torde därför erfordras, därest statsmakterna besluta sig för att lämna medverkan för försäkringsverksamhet mot smittsamma husdjurssjukdomar i huvudsaklig överensstämmelse med av mig förordade riktlinjer.

Av de sakkunniga anförda skäl för att låta försäkringstagarna stå viss självrisk för de kostnader, varom här är fråga, synas välgrundade.

Principer för
statsbidrag,
fondbildning
m. m.

Statsbidraget.

Sakkunniga.

Vid bedömandet av frågan, efter vilka principer statens medverkan lämpligen bör lämnas till den ifrågasatta försäkringsverksamheten, hava de sakkunniga tagit hänsyn så gott som uteslutande till mul- och klövsjuka, enär de övriga husdjurssjukdomar, som ansetts böra omfattas av försäkringen, icke förekommit i vårt land sedan så långt tillbaka i tiden eller beträffande mjältbrand icke på senare år uppträtt i sådan omfattning, att man för närvarande borde räkna med dessa sjukdomar. Under hänvisning till vissa i betänkandet lämnade statistiska sammanställningar rörande mul- och klövsjukans förekomst och omfattning under åren 1911—1925 i Sverige och Danmark anförda de sakkunniga:

»Med hänsyn sålunda bl. a. till omöjligheten att med någorlunda säkerhet kunna beräkna, vare sig hur ofta mul- och klövsjuka kan väntas uppträda eller vilken omfattning den vid ett utbrott skall erhålla, torde understöd från statens sida icke böra ifrågakomma vid andra tillfällen, än just då sjukdomen verkligen förekommit. Då, såsom förut framhållits, ett statsingripande huvudsakligen bör åsyfta att förhindra, att de erforderliga premierna bliva alltför betungande för försäkringstagarna, torde rätten till statsbidrag böra inträda, först då det visar sig, att för skaderegleringen erfordras utdebitering utöver en viss gräns.

Utöver denna gräns synes försäkringsrisken böra på lämpligt sätt uppdelas mellan staten och försäkringstagarna. För att i tillräcklig utsträckning tillgodose nyssnämnda syfte borde då staten övertaga en större del av denna risk i mån av högre utdebiteringsbehov. Försiktigheten torde emellertid bjuda, att försäkringstagarna själva alltid få bära någon del av kostnaderna, då det givetvis är av allra största vikt, att de städse hava ett direkt ekonomiskt intresse av att i möjligaste mån söka hindra sjukdomens spridning och nedbringa de ersättningsbelopp, som hänföra sig till av sjukdomen försakade skador.

En understödsverksamhet av ifrågasatt art synes alltså böra så anordnas, att ett företag, som bedriver sådan försäkring, varom här är fråga, erhåller bidrag av statsmedel, endast därest det för visst år visar sig, att för reglering av under året inträffade skador inom denna försäkringsgren skulle hava erfordrats en utdebitering utöver visst belopp, till vars storlek de sakkunniga senare återkomma. Utdebitering för andra ändamål än skaderegleringar under året, såsom exempelvis förvaltningskostnader, synes däremot icke böra medtagas för beräkning av statsbidrag.

För att den hjälp, som på detta sätt skulle beredas på området arbetande försäkringsföretag, skall komma samtliga dylika tillgodo efter rättvisa grunder, måste emellertid hänsyn tagas till att försäkringsrisken, såsom förut påpekats, är högst väsentligt olika inom olika delar av landet. Om nu rätten till statsbidrag skulle inträda vid en viss för skadereglering under året erforderlig utdebitering i förhållande till försäkringssumman eller med andra ord, när nettopremien uppginge till visst belopp, skulle exempelvis ett företag, vars verksamhet omfattar såväl Skåne som andra delar av landet, i fråga om möjligheten att komma i åtnjutande av statsbidrag komma i en avsevärt mera ogynnsam ställning än ett annat företag, som bedriver sin verksamhet endast inom Skåne. Men om staten på ett rättvist sätt skall stödja ifrågavarande försäkringsverksamhet, måste tillses, att den hjälp, som lämnas försäkringstagarna, blir densamma, vare sig försäkring tecknats i det ena eller andra företaget. För att detta krav skall kunna tillgodoses, torde det sålunda på grund av mul- och klövsjukans olika frekvens inom olika områden vara nödvändigt, att beräkningarna rörande statsbidraget för de företag, vilkas rörelse sträcker sig över en större del av landet, utföras var för sig för olika delar av verksamhetsområdet på samma sätt, som om det vore fråga om flera företag med begränsade områden. Det har syntts de sakkunniga, att man i nu berörda hänseende lämpligen bör välja länen till enheter. En sådan uppdelning vid beräkningen torde icke valla försäkringsföretagen några svårigheter.»

Mot de sålunda ifrågasatta principerna hava vissa anmärkningar riktats i de över förslaget afgivna utlåtandena.

Hörda myndigheter m. fl.

Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anför:

»De sakkunniga hava framhållit, att premien för försäkring mot smittsamma sjukdomar borde utgå med olika belopp inom olika län. Utskottet vill gärna medgiva, att vissa delar av landet, särskilt kusttrakterna av Skåne och Halland, visat sig vara mest utsatta för angrepp av denna sjukdom, men då inom de län, där sjukdomen uppträtt mera allmänt, finnas områden, som varit fria från sjukdomen, och det är omöjligt att bestämt avgöra, att icke sjukdomen kan komma att framdeles företrädesvis angripa områden, som hittills varit skonade, synes det vara en gärd av rättvisa, att för denna försäkring utginge en för hela landet eller i varje fall för Göta- och Svealand lika hög försäkringspremie. Då de bygder, som tidigare drabbats av sjukdomen, lidit oerhörda förluster på grund av med kampen mot sjukdomen förenade åtgärder, synes det vara olämpligt att ytterligare betunga dem genom en för ifrågavarande områden förhöjd försäkringspremie.»

Inom *Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*, som, under tillstyrkande av mul- och klövsjukesakkunnigas förslag i ersättningsfrågan, avstyrkt statsbidrag för försäkringsverksamhet på området, har en minoritet uttalat sig för statens medverkan vid försäkring mot andra för-

luster än sådana, för vilka enligt nämnda förslag direkt statsersättning skulle utgå. Denna försäkring borde dock ordnas genom återförsäkring enligt de riktlinjer, som framlagts i överdirektör Laurins förut omförmälda förslag, dock med begränsning av maximiförsäkringspremien till 20 öre.

Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening har ansett, att landets olika delar böra i lika mån drabbas av de genom en uppstående epizooti förorsakade kostnader, och har till stöd härför anförd:

»Redan i det föregående hava vi framhållit, att de restriktiva åtgärder, som på statens initiativ företagas vid inträffande epizooti, först och främst, ja, kanske uteslutande, motiveras av hänsyn till *icke* smittade besättningar. Enahanda blir förhållandet ifråga om de olika landskapen inbördes. Inträffar en epizooti exempelvis i Skåne och vidtagas i följd härav tack vare statsmyndigheternas ingripande restriktiva åtgärder för förhindrande av smittans spridning, vill man givetvis härmed vinna en begränsning av sjukdomshärden till de redan smittade delarna av provinsen Skåne men framför allt förhindra smittans spridning till övriga delar av Sverige. De kostnader, som åsamkas vederbörande djurägare inom ett smittat område på grund av statsmyndigheternas ingripande, drabba denna djurägare och därmed det försäkringsföretag, som löper risken i hela landets intresse. Att under sådana omständigheter låta varje särskild landsända bära tungan av densamma direkt drabbade förluster är uppenbart obilligt. Vad nu anförts giver otvivelaktigt stöd för den uppfattningen, att bestämmelserna måste vara ensartade beträffande landets samtliga delar.»

Föreningen har vidare uttalat, att det ville synas, som om det av överdirektör Laurin framlagda förslaget skulle medgiva ett riktigare avvägande av förlusternas fördelning.

Departementschefen.

De gjorda erinringarna mot förslaget att basera försäkringsverksamheten på en, med hänsyn till den inom olika delar av landet föreliggande risken för skadefall, skedd uppdelning av landet i olika riskområden giva mig ej anledning att härutinnan frångå nämnda förslag. Tvärtom torde en dylik uppdelning vara icke blott principiellt riktig utan även nödvändig, då fråga såsom här gäller en frivillig försäkringsverksamhet. Anslutningen till försäkringen skulle i annat fall säkerligen bliva högst obetydlig inom områden, som hittills varit skonade för mul- och klövsjuka, enär djurägarna inom sådana områden givetvis räkna med att sjukrisken för deras besättnings vidkommande är minimal. Den lämpligaste grunden för den ifrågasatta uppdelningen torde vara att, såsom de sakkunniga föreslagit, välja länen till enheter.

Jämväl i övrigt synas mig de principer, som kommit till uttryck i de sakkunnigas ovan återgivna uttalande, vara lämpliga och ändamålsenliga.

Statsbidragets storlek
m. m.

Sakkunnigas
förslag.

De sakkunniga hava föreslagit följande grunder för statsbidraget samt för bildande och användande av reservfonder:

Därest nettopremien för visst år understiger 30 öre, skall avsättning till reservfonden ske med belopp, som minst motsvarar en utdebitering per 100 kronors försäkringssumma, som är lika med skillnaden mellan 30 öre och nettopremien. Avsättningen behöver dock ej motsvara en högre utdebitering,

avrundad till närmast högre heltal öre, än 50 procent av den för de senaste 15 åren beräknade genomsnittliga nettopremien.

I den mån nettopremien överstiger 30 öre, skall i första hand reservfondens ränteavkastning tillgripas för skaderegleringen, d. v. s. för att nedbringa utdebiteringsbehovet för detta ändamål intill nyssnämnda gräns.

Om utdebiteringsbehovet för skadereglering därefter överstiger 30 öre, tillämpas följande regler:

intill 30 öre bestrides utdebiteringsbehovet helt av försäkringstagarna;

den del av utdebiteringsbehovet, som faller mellan 30 och 60 öre bestrides till hälften med fondmedel, dock högst med $\frac{1}{4}$ av hela fonden. Av återstoden faller hälften på försäkringstagarna och hälften på staten;

den del av utdebiteringsbehovet, som överstiger 60 öre, bestrides till $\frac{3}{4}$ med fondmedel, dock högst med så stort belopp, att därefter hälften av fonden kvarstår. Av återstoden falla $\frac{1}{4}$ på försäkringstagarna och $\frac{3}{4}$ på staten.

Beträffande ett företag, vars verksamhet omfattar mer än ett län, hava dessa regler ansetts böra tillämpas så, att nettopremie och säkerhetstillägg uträknas för varje län för sig. Om nettopremien för ett län överstiger 30 öre, disponeras i första hand räntor å redan förefintlig fond jämte de till övriga län hänförliga belopp, som eljest bort avsättas till fonden, för skaderegleringen inom förstnämnda län. I den mån dessa medel ej förslå till täckande av årets skador, beräknas statsbidrag efter de angivna reglerna.

För att erhålla material att lägga till grund för avvägandet av dels den gräns för nettopremien, då statsbidrag borde börja utgå, dels ock storleken av nämnda bidrag hava de sakkunniga verkställt vissa beräkningar med avseende å Malmöhus län, d. v. s. det län, där skadornas omfattning och därigenom även den erforderliga nettopremien kan förväntas bli störst. Beräkningarna hava avsett att belysa bland annat storleken av de ersättningar av olika slag, som under åren 1911—1925 skulle hava utgått enligt de föreslagna försäkringsvillkoren, ävensom nettopremiens storlek under nämnda år. Härvid har förutsatts, att samtliga hästar, nötkreatur och svin inom länet varit sammanförda till ett försäkringsbestånd. Med hänsyn till att försäkringsverksamheten bör inriktas på att isoleringsmetoden kan komma att tillämpas för mul- och klövsjukans bekämpande, vilket för övrigt av de sakkunniga ansetts utgöra en förutsättning för statens stödjande av ifrågavarande verksamhet, hava de sakkunniga vidare i fråga om sjukdomens frekvens ej ansett sig kunna bygga på de erfarenhetsrön, som under tidigare år gjorts i vårt land. Till grund för beräkningarna har därför lagts antagandet, att mul- och klövsjuka under åren 1911—1924 skulle hava förekommit inom Malmöhus län i ungefär samma utsträckning som på Själland, där isoleringsmetoden kommit till användning, därest nedslaktningssmetoden icke tillämpats inom förstnämnda område. För år 1925 hava de under nämnda år vunna erfarenhetstalen för Malmöhus län lagts till grund för beräkningarna.

Sakkunnigas
beräkningar.

Resultatet av de sålunda utförda beräkningarna, för vilka närmare redogörelse lämnats i betänkandet, återges i nedanstående tabell.

För Malmöhus län beräknade ersättningar vid smittsamma husdjursjukdomar åren 1911—1925.

År	Ersättning för döda nötkreatur kr.		Ersättning för döda svin kr.	Ersättning för mjölkförlust kr.		Ersättning för fodermedel kr.	Ersättning för desinfektionskostnader kr.	Total ersättning kr.	Nettopremie vid 195 milj.-kronors försäkringsvärde, ören per 100 kr. förs.-värde
	vid mul- och klövsjuka	vid mjältbrand		vid smittförklaring	vid misstänkt förklaring				
1911	15,900	58,700	1,300	8,200	3,900	400	17,000	105,400	5.4
1912	62,500	34,800	4,200	31,600	15,200	1,400	65,800	215,500	11.1
1913	—	36,200	—	—	—	40	1,700	37,940	2.0
1914	800	29,000	50	800	380	30	1,400	32,460	1.7
1915	244,150	29,700	5,800	174,300	83,700	8,200	392,400	938,250	48.1
1916	19,900	16,000	550	13,800	6,600	700	31,500	89,050	4.6
1917	1,100	5,800	—	600	300	30	1,500	9,330	0.5
1918	—	4,300	—	—	—	—	—	4,300	0.2
1919	—	8,700	—	—	—	—	—	8,700	0.4
1920	162,500	13,000	3,200	89,300	42,900	4,400	209,900	525,200	26.9
1921	111,400	20,300	3,000	68,100	32,700	3,300	159,600	398,400	20.4
1922	10,300	16,700	600	9,300	4,500	500	22,200	64,100	3.3
1923	600	10,900	—	300	140	10	700	12,650	0.7
1924	273,900	23,900	14,100	127,100	61,000	6,200	298,400	804,600	41.3
1925	793,000	20,000	83,000	379,000	181,900	20,000	990,000	2,466,900	126.5

Sakkunniga.

De sakkunniga anföra härefter:

»De i tabell 15 meddelade uppgifterna åskådliggöra, hur här ifrågavarande förhållanden skulle hava gestaltat sig i Malmöhus län för åren 1911—1925 under de förutsättningar, som legat till grund för beräkningarna, d. v. s. att mul- och klövsjuka förekommit i länet i samma utsträckning som under åren 1911—1924 verkligen varit fallet på Själland och under år 1925 efter för Malmöhus län vunnen erfarenhet, att nuvarande djur- och mjölkpriser hela tiden varit gällande samt att samtliga hästar, nötkreatur och svin i länet varit sammanförda till ett enda försäkringsbestånd beträffande de risker, varom här är fråga. De sakkunniga hava givitvis blicken öppen för, att den bild av den förutsatta försäkringen, som sålunda givits, har karaktären av en ren konstruktion, men få dock samtidigt framhålla, att de värden på nettopremien, som sålunda erhållits, giva ett gott uttryck för den ekonomiska risken vid dylik försäkring under en följd av år för ett i många avseenden med Malmöhus län likartat område, inom vilket man vid fall av mul- och klövsjuka tillämpat isoleringsmetoden. Och då det nu gäller att, med utgångspunkt från att denna metod kommer att tillämpas, åtminstone i Malmöhus län, söka bedöma, i vad mån staten bör stödja försäkringsverksamhet på området, torde man lämpligen kunna lägga nämnda värden till grund vid denna frågas prövning. Det

gjorda antagandet torde i varje fall innebära tillbörlig grad av försik-
tighet.

Av tabellen framgår, att försäkringskostnaderna, bortsett från förvaltnings-
utgifter, under flertalet år icke skulle hava varit av sådan storlek, att det
kunnat anses alltför betungande för djurägarna. Endast för åren 1915 samt
1924 och 1925 skulle nettopremierna hava uppgått till mera avsevärda belopp.

I medeltal för åren 1911—1925 skulle nettopremien hava utgjort 19.5 öre
per 100 kronors försäkringssumma.

Den anordning de sakkunniga tänkt sig ifråga om statens bidrag till ifråga-
varande försäkringsverksamhet går, såsom förut nämnts, ut på att dylikt bi-
drag skulle lämnas, därest den för visst år och län för reglering av under
året inträffade skador erforderliga utdebiteringen per 100 kronors försäkrings-
värde överstiger viss gräns. I den mån nettopremien överstiger denna gräns,
skulle statsbidrag utgå med belopp, motsvarande viss del av den överskju-
tande premien. Den del av skaderegleringskostnaden, som på detta sätt skulle
övertagas av staten, synes, såsom förut framhållits, böra i viss mån graderas
med hänsyn till nettopremiens storlek, vilket skulle kunna ernås därigenom,
att statsbidraget räknat fr. o. m. en viss högre gräns för nettopremien utgår
med relativt högre belopp än för den del, som faller mellan de båda grän-
sarna. Fastställandet av dessa gränser måste givetvis i det stora hela bliva
skönsmässigt. Med hänsyn dels till att försäkringen förutsatts skola omfatta
jämväl desinfektionskostnaderna, vilka hittills i sin helhet bestritts av staten,
och dels till önskvärdheten av att genom låga premier stimulera anslutningen
till försäkringen, torde det emellertid vara motiverat, att den gräns, vid vilken
rätten till statsbidrag inträder, sättes så lågt, som kan anses förenligt med
det krav på fondbildning, till vilket de sakkunniga strax återkomma. Efter
överbärande av nu berörda omständigheter har det ansetts lämpligt, att sätta
den lägre gränsen till 30 öre. Det högre gränsbeloppet har satts dubbelt så
høgt, eller till 60 öre.»

Efter framläggandet av sitt omförmälda förslag om fördelningen mellan
försäkringstagarna och staten av skaderegleringskostnaderna anföra de sak-
kunniga vidare:

»Härvid har emellertid förutsatts, att ingå fonderade medel finnas dispo-
nibla för skaderegleringen. Givet är dock, att en efter sunda principer
bedriven försäkring för sådana risker som de här ifrågavarande med deras
mycket stora variationer från det ena året till det andra beträffande ska-
dornas omfattning måste inriktas på att under sådana år, då skadereglerings-
kostnaderna äro mindre betydande, hopsamla fonder, som sedermera vid
svårare sjukdomsutbrott och särskilt vid katastrofartade dylika, sasom under
år 1925, kunna tagas i bruk för skaderegleringen, så att utdebiteringsbe-
hovet då blir mindre än eljest skulle hava blivit fallet. Särskilt med hän-
syn till en anordning som den här ifrågasatta med statsbidrag, vars storlek
är direkt avhängig av utdebiteringsbehovet, synes det böra med nödvän-
dighet krävas, att varje företag, som vill i förekommande fall komma i
åtnjutande av dylikt bidrag, skall efter av staten fastställda regler verk-
ställa avsättningar till en speciellt för denna gren avsedd fond.

Fondens och därmed även fondavsättningens storlek bör givetvis stå i visst
förhållande till den risk, för vars utjämnande fondmedlen äro avsedda. Då
ju, såsom förut flera gånger framhållits, ifrågavarande risk är i hög grad
olika inom olika län, bör naturligen icke inom samtliga län krävas en i för-
hållande till försäkringssumman lika stor fondavsättning. En lämplig regel

i fråga om storleken av den minsta avsättning, som normalt bör för visst län verkställas, synes vara att fastställa avsättningen i relation till det genomsnittliga värdet av nettopremien inom länet för visst antal av de senast förflutna åren. På detta sätt erhåller man en automatisk reglering av fondbildningen med hänsyn till erfarenheten, i vad mån risken tenderar att öka eller minska. De sakkunniga hava ansett, att man härutinnan lämpligen bör räkna med en tidsperiod av 15 år samt att fondavsättningen bör motsvara en utdebitering, avrundad till närmast högre heltal öre, av 50 procent av nettopremien i genomsnitt under dessa år. Denna beräknade utdebitering kallas i det följande säkerhetstillägg.»

Då erfarenhetstal att bygga på vid verksamhetens början saknas, anse de sakkunniga, att man beträffande Malmöhus län bör kunna lägga de i betänkandet beräknade värdena å nettopremierna för åren 1911—1925 till grund för fastställandet av de fondavsättningar, som till en början skulle erfordras för nämnda län. Säkerhetstillägget för Malmöhus län skulle då uppgå till 10 öre pr 100 kronors försäkringssumma. Enligt en av de sakkunniga verkställd överslagsberäkning skulle motsvarande belopp för Kristianstads län bliva 3 öre. För samtliga övriga län skulle säkerhetstillägget enligt de ifrågasatta principerna stanna vid 1 öre. De sakkunniga anse dock, att det, i syfte att påskynda fondbildningen, bör föreskrivas, att fondavsättningen för år, då sådan skall verkställas i full utsträckning, skall motsvara en utdebitering av lägst 2 öre per 100 kronors försäkringssumma.

Vidare anföres:

»I mån av framtida erfarenhet inom länet skulle fondavsättningen eventuellt komma att ökas eller minskas. Härvid är emellertid att märka, att den ifrågasatta försäkringen ju skall vara inriktad på användandet vid mul- och klövsjuka av isoleringsmetoden. För år, då nedslaktningsmetoden tillämpas, synes man därför ej böra räkna med den direkt vunna erfarenheten, utan torde det i dylika fall lämpligen böra ankomma på försäkringsinspektionen att efter skälighetsprövning fastställa det riskmått, som för dylikt år skall tillämpas vid beräklandet av den genomsnittliga nettopremien.»

Beträffande fondmedlens användning anföra de sakkunniga:

»En given följd av den förut gjorda förutsättningen att statsbidrag skall utgå, då nettopremien för visst år överstiger 30 öre, torde emellertid vara, att den på angivet sätt beräknade fondavsättningen minskas i samma mån som nettopremie och säkerhetstillägg tillsammans överstiga 30 öre. För år, då enbart nettopremien uppgår till eller överstiger denna gräns, bör ingen fondavsättning ske. I sistnämnda fall böra i stället redan förefintliga fondmedel i viss utsträckning komma till användning för att minska det för skaderegleringen erforderliga utdebiteringsbehovet.

Beträffande fondmedlens användning kan det ifrågasättas, huruvida det icke vore skäligt att i sådana fall, då nettopremien överstiger den gräns, intill vilken skaderegleringskostnaderna ansetts böra bestridas enbart genom utdebitering på försäkringstagarna, i första hand täcka viss del av det överskjutande beloppet med fondmedel och först därefter tillgripa statsbidrag för minskande av den ytterligare utdebitering, som erfordras. Det har emellertid ansetts mera praktiskt att låta reglerna för fondmedlens användning i stort sett ansluta sig till de, ovan i fråga om statsbidraget förordade

grunderna. De sakkunniga hava sålunda tänkt sig, att hälften av den del av nettopremien, som faller mellan 30 och 60 öre, samt $\frac{3}{4}$ av den del, varmed samma premie överstiger 60 öre, skulle bestridas av fondmedel.

Särskilt under den första tiden efter den ifrågasatta försäkringens början torde emellertid en dylik regel, tillämpad i full utsträckning, lätt kunna leda till, att de under ett antal år hopsamlade medlen helt förbrukas under ett enda ogynnsamt år. Och då det givetvis är av största intresse såväl för staten som för de enskilda försäkringstagarna, att fonder verkligen finnas, som kunna tjäna till att verka utjämning i fråga om utdebiteringsbehovet och därmed även på statsbidraget, synes fondförbrukningen böra i viss mån begränsas. Den ovan ifrågasatta regeln för fondmedlens användning har därför syntts böra kompletteras med bestämmelsen, att högst $\frac{1}{4}$ av fonden får användas för det fall, att nettopremien överstiger 30 men ej 60 öre samt att högst $\frac{1}{2}$ av fonden får tillgripas, då nettopremien överstiger 60 öre.

Beträffande ränteavkastningen å fonden synes denna för år, då fondavsättning äger rum, böra läggas till fonden, men i andra fall disponeras för skaderegleringen, innan vare sig fond- eller statsmedel få användas för detta ändamål.»

Slutligen anföra de sakkunniga för det fall, att ett försäkringsföretags verksamhet omfattar mera än ett län, följande:

»De ovan ifrågasatta reglerna angående statsbidrag m. m. torde emellertid icke utan vidare böra tillämpas i fråga om försäkringsföretag, vilkas verksamhet omfattar mer än ett län. Visserligen skulle man kunna tänka sig en fullt genomförd uppdelning länsvis av ett dylikt företags verksamhet, så att även fonden fördelades på de olika länen. Men härigenom skulle man helt borteliminera de fördelar, som obestriddligen äro förenade med en större omfattning i geografiskt hänseende av sådan försäkringsverksamhet, varom här är fråga. Att de sakkunniga ej velat i större utsträckning utnyttja de möjligheter till riskutjämning olika län emellan, som erbjudas inom de s. k. riksbolagen, beror därpå, att ett dylikt utnyttjande dels skulle innebära, att dessa bolag med avseende på det av staten lämnade stödet då bleve missgynnade i jämförelse med andra företag, dels ock lätt skulle kunna leda till en minskad anslutning till riksbolagen inom län, där skaderisken ej är särskilt hög, en utveckling som knappast synes önskvärd. Så långt torde man dock utan olägenhet kunna sträcka sig, att de inom olika län föreskrivna fondavsättningarna skola ske till en för verksamheten i dess helhet gemensam fond.»

Huru de av de sakkunniga föreslagna principerna skulle verka, illustreras av följande, i betänkandet meddelade sammanställning, som avser ett hela kreatursstocken i Malmöhus län omfattande försäkringsbestånd under förut-sättning, att verksamheten tagit sin början år 1911.

Exempel å verksamhet enligt de föreslagna grunderna.

Exempel på försäkringsverksamhet mot smittsamma husdjursjukdomar enligt de ifrågasatta grunderna.
(omfattande hela kreaturstocken i Malmöhus län).

Å r	För- säkrings- summa kr.	Ersätt- nings- belopp kr.	Netto- premie (P) öre	Säker- hets- tillägg (S) öre	P + S öre	På försäkrings- tagarna		Av fondmedel		Av statsmedel		Fondav- sättning kr.	Fond- förbruk- ning kr.	Räntor å fonden (5 %) kr.	Fond vid årets slut kr.
						Premie öre	Belopp kr.	Premie öre	Belopp kr.	Premie öre	Belopp kr.				
1911	195,000,000	105,400	5.4	10	15.4	15.4	300,400	—	—	—	—	195,000	—	—	195,000
1912	195,000,000	215,500	11.1	10	21.1	21.1	410,500	—	—	—	—	195,000	—	9,700	399,700
1913	195,000,000	37,940	2.0	10	12.0	12.0	232,940	—	—	—	—	195,000	—	20,000	614,700
1914	195,000,000	32,460	1.7	10	11.7	11.7	227,460	—	—	—	—	195,000	—	30,700	840,400
1915	195,000,000	938,250	48.1	—	48.1	34.0	662,850	8.0	155,600	4.0	77,800	—	155,600	¹ (42,000)	684,800
1916	195,000,000	89,050	4.6	10	14.6	14.6	284,050	—	—	—	—	195,000	—	34,200	914,000
1917	195,000,000	9,330	0.5	10	10.5	10.5	204,330	—	—	—	—	195,000	—	45,700	1,154,700
1918	195,000,000	4,300	0.2	10	10.2	10.2	199,300	—	—	—	—	195,000	—	57,700	1,407,400
1919	195,000,000	8,700	0.4	10	10.4	10.4	203,700	—	—	—	—	195,000	—	70,400	1,672,800
1920	195,000,000	525,200	26.9	3.1	30.0	30.0	585,000	—	—	—	—	59,800	—	83,600	1,816,200
1921	195,000,000	398,400	20.4	9.6	30.0	30.0	585,000	—	—	—	—	186,600	—	90,800	2,093,600
1922	195,000,000	64,100	3.3	10	13.3	13.3	259,100	—	—	—	—	195,000	—	104,700	2,393,300
1923	195,000,000	12,650	0.7	10	10.7	10.7	207,650	—	—	—	—	195,000	—	119,700	2,708,000
1924	195,000,000	804,600	41.3	—	41.3	31.1	606,000	2.2	42,100	1.1	21,100	—	42,100	² (135,400)	2,665,900
1925	195,000,000	2,466,900	126.5	—	126.5	41.2	804,000	59.8	1,165,100	18.7	364,500	—	1,165,100	³ (133,300)	1,500,800

¹ Motsvarande en utdebitering av 2.1 öre.

² » » » » 6.9 »

³ » » » » 6.8 »

Om den i tabellen exemplifierade försäkringen hade börjat år 1924 och alltså inga fonder då ännu hunnit samlas, skulle skaderegleringskostnaderna för åren 1924 och 1925 hava fördelats mellan försäkringstagarna och staten på följande sätt.

Å r	Försäkringstagarnas andel		Statsbidrag		Summa	
	Premie öre	Belopp kr.	Premie öre	Belopp kr.	Premie öre	Belopp kr.
1924.....	35.6	694,800	5.7	109,800	41.3	804,600
1925.....	61.6	1,201,800	64.9	1,265,100	126.5	2,466,900

Lantbruksstyrelsen har i fråga om statsbidraget uttalat följande: »Med avseende härå vill lantbruksstyrelsen med eftertryck framhålla, att till denna försäkringsrörelse utgående statsunderstöd tillmätes så, att djurägare åliggande premier hållas vid ett läge, som gör det för djurägarna både möjligt och begärligt att allmänt ansluta sig till försäkringen. En sådan allmän anslutning är ej minst ur statlig synpunkt synnerligen önskvärd. Huruvida de premier, varmed de sakkunniga räkna, försäkringstekniskt sett äro betryggande, undandraget sig lantbruksstyrelsens bedömande. Ur försäkringstagsynpunkt förefalla de rimliga och böra inom distrikt, där epizootier av ifrågavarande slag ej allmännare förekommit, bliva jämförelsevis föga kända.»

Hörda myndigheter
m. fl.

Försäkringsinspektionen har framhållit, att för det fall att ett försäkringsföretags verksamhet omfattar mer än ett län och nettopremien inom flera län överstiger 30 öre, regler erfordras rörande fördelningen mellan dessa län av säkerhetstilläggen för övriga län.

Länsstyrelsen i Kalmar län har ansett, att statens ekonomiska medverkan borde väsentligen utökas, för att verksamheten skulle medföra avsett gagn.

Kalmar läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott anser, att det sätt och den omfattning, som de sakkunniga föreslagit för statens medverkan vore av sådan art, att man med skäl kunde påstå, att det allmännas medverkan bleve nära nog illusorisk.

Hallands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott framhåller nödvändigheten av en stark fondbildning. »Eljest torde», anför utskottet, »premieutbetalningarna för de enskilda försäkringstagarna bliva allt för betungande under år, då landet i större utsträckning hemsökes av de husdjursjukdomar, som i betänkandet avses. Vid en husdjursepizooti av sådan större omfattning skulle på grund av alltför ringa fondbildning statsutgifterna för försäkringsrörelsens understödjande därtill kunna bliva alltför höga. Vidare synes det utskottet som om statens medverkan redan på ett tidigare stadium, än vad i betänkandet anföres, borde inträda för betalande av viss del av det årliga nettopremiebeloppet, därest de enskilda djurägarna i större utsträckning skola tänkas komma att ansluta sig till den statsunderstödda försäkringsverksamheten och därigenom det avsedda målet vinnas.»

Älvsborgs läns norra hushållningssällskaps förvaltningsutskott anför, att de föreslagna bestämmelserna för tillgripande av fondmedel vid reglering av försäkringar icke vore tillfredsställande, utan att större försiktighet härvidlag vore tillräddig.

Älvsborgs läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott föreslår,

att den gräns för nettopremien, vid vilken statsbidrag skulla börja att utgå, skulle sättas till 20 i stället för 30 öre per 100 kronors försäkringssumma.

Örebro läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, till vars uttalande *länsstyrelsen i Örebro län* anslutit sig, föreslår följande regler för täckande av kostnaderna:

kostnad, motsvarande ett nettopremiebelopp intill 10 öre per 100 kronors försäkringsvärde, bestrides helt av försäkringstagarna;

kostnad, motsvarande den del av nettopremien, som faller mellan 10 och 30 öre, bestrides till hälften av försäkringstagarna och till hälften av staten; kostnad, motsvarande den del av nettopremien, som faller mellan 30 och 60 öre, bestrides till hälften med fondmedel, dock högst $\frac{1}{4}$ av hela fonden; av återstoden faller $\frac{1}{4}$ på försäkringstagarna och $\frac{3}{4}$ på staten;

kostnad, motsvarande den del av nettopremien, som överstiger 60 öre, bestrides till $\frac{3}{4}$ av fondmedel, dock högst med så stort belopp, att därefter hälften av fonden kvarstår; av återstoden faller $\frac{1}{8}$ på försäkringstagarna och $\frac{7}{8}$ på staten.

Säkerhetstillägg till premier för fondavsättning anses icke böra utgå med högre belopp än skillnaden mellan nettopremien och 10 öre, d. v. s. att ingen avsättning skulle ske, när nettopremien uppginge till 10 öre per 100 kronors försäkringsvärde.

Gävleborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anmärker, att principerna för användning av fondmedlen inom ett försäkringsföretag, vars verksamhet omfattade större delar av landet, till täckande av försäkringsförluster, som inträffade inom ett begränsat område, måste leda till, att avslutningen till företaget bleve mindre begärlig från trakter, där kreatursägarna av erfarenhet och av sannolikhetsskäl räknade med mycket liten risk att träffas av förluster på grund av kreatursfarsoter. Förvaltningsutskottet ville därför förorda, att inom de större försäkringsföretagen deltagarna uppdelades i olika intresseområden med avseende på fondmedlens disponerande.

Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget anför: »Såvitt nu kan bedömas, synes den föreslagna fondavsättningen i Malmöhus län, 10 öre, vara tillräcklig. För Kristianstads län ifrågasatt 3 öres avsättning synes oss däremot alldeles för liten, ävenså den ifrågasatta minsta fondavsättningen av 2 öre per 100 kronors försäkringssumma i övriga län. Försiktigheten synes bjuda, att man i Kristianstads län tilltager fondavsättningen lika stor som i Malmöhus län, d. v. s. 10 öre, och att den i övriga län *ej får understiga 5 öre* per 100 kronors försäkringssumma.

Enligt reglerna för reservfondens användning skulle på ett enda år hälften av fonden kunna förbrukas. Om två på varandra följande år häftiga epizootier skulle uppträda inom ett län, torde alltså vid andra årets slut endast en fjärdedel av reservfonden återstå. Detta anse vi oförsiktigt, da det för vissa bolag kan bliva besvärligt nog att hopsamla tillräckligt stor reservfond. Vi föreslå därför, att högst en femtedel av befintlig reservfond må kunna förbrukas under ett år».

Skånska lantmännens ömsesidiga kreatursförsäkringsförening anser, att statens medverkan i stället för på det sätt, som föreslagits av de sakkunniga, borde lämnas i huvudsaklig överensstämmelse med det av överdirektör Laurin framlagda förslaget, dock med maximipremien begränsad till 15 eller högst 20 öre per 100 kronors försäkringssumma, samt att genom uppstående epizootier uppkommande årsförlust borde täckas genom anlåtande av viss del, förslagsvis varje gång högst $\frac{1}{5}$ av reservfonden, varefter återstoden borde täckas med statsmedel.

I de ovan å sid. 38 och 39 lämnade sammanställningarna har räknats med att ersättning skulle utgå för skadade och förstörda fodermedel samt med $\frac{3}{4}$ av desinfektionskostnaderna. I det föregående har emellertid ansetts, att förstnämnda slag av ersättning ej borde utgå enligt försäkringsavtalen samt att frågan angående desinfektionskostnadernas bestridande borde för närvarande lämnas öppen. Om det i tabellen å sid. 38 lämnade exemplet omräknas med hänsyn tagen endast till ersättningar för djur samt för mjölkförlust, erhålles följande resultat:

Exempel på försäkringsverksamhet mot smittsamma husdjursjukdomar enligt de ifrågasatta grunderna (med uteslutande ur försäkringen av kostnader för fodermedel och desinfektion).

År	Försäkrings- summa kr.	Ersätt- nings- belopp kr.	Netto- premie (P) öre	Säker- hets- tillägg (S) öre	P + S öre	På försäkrings- tagarna		Av fondmedel		Av statsmedel		Fond- avsätt- ning kr.	Fond- förbruk- ning kr.	Ränta å fonden (5 %) kr.	Fond vid årets slut kr.
						Premie öre	Belopp kr.	Premie öre	Belopp kr.	Premie öre	Belopp kr.				
1911	195,000,000	88,000	4.5	10	14.5	14.5	283,000	—	—	—	—	195,000	—	—	195,000
1912	195,000,000	148,300	7.6	10	17.6	17.6	343,300	—	—	—	—	195,000	—	9,700	399,700
1913	195,000,000	36,200	1.9	10	11.9	11.9	231,200	—	—	—	—	195,000	—	20,000	614,700
1914	195,000,000	31,030	1.6	10	11.6	11.6	226,030	—	—	—	—	195,000	—	30,700	840,400
1915	195,000,000	537,650	27.6	2.4	30.0	30.0	585,000	—	—	—	—	47,350	—	42,000	929,750
1916	195,000,000	56,850	2.9	10	12.9	12.9	251,850	—	—	—	—	195,000	—	46,500	1,171,250
1917	195,000,000	7,800	0.4	10	10.4	10.4	202,800	—	—	—	—	195,000	—	58,550	1,424,800
1918	195,000,000	4,300	0.2	10	10.2	10.2	199,300	—	—	—	—	195,000	—	71,200	1,691,000
1919	195,000,000	8,700	0.4	10	10.4	10.4	203,700	—	—	—	—	195,000	—	84,500	1,970,500
1920	195,000,000	310,900	15.9	10	25.9	25.9	505,900	—	—	—	—	195,000	—	98,500	2,264,000
1921	195,000,000	235,500	12.1	10	22.1	22.1	430,500	—	—	—	—	195,000	—	113,200	2,572,200
1922	195,000,000	41,400	2.1	10	12.1	12.1	236,400	—	—	—	—	195,000	—	128,600	2,895,800
1923	195,000,000	11,940	0.6	10	10.6	10.6	206,940	—	—	—	—	195,000	—	144,800	3,235,600
1924	195,000,000	500,000	25.6	4.4	30.0	30.0	585,000	—	—	—	—	85,000	—	161,800	3,482,400
1925	195,000,000	1,456,900	74.7	—	74.7	37.9	738,300	19.3	377,100	8.6	167,400	—	377,100	¹ (174,100)	3,105,300

¹ Motsvarande en utdebitering av 8.9 öre.

Därest ingen fondbildning ägt rum, skulle av 1925 års skaderegleringskostnader 949,300 kronor, motsvarande en utdebitering av 48.7 öre, hava fallit på försäkringstagarna och 507,600 kronor eller 26 öre per 100 kronors försäkringssumma på staten.

Vad först angår storleken av statens bidrag till ifrågavarande ändamål har från en del håll gjorts gällande, att nämnda bidrag borde tillmätas rikligare, än vad de sakkunniga föreslagit. Jag vill emellertid härutinnan betona, att huvudsyftet med understöd från det allmännas sida till den här avsedda försäkringsverksamheten ju är att bereda djurägarna möjlighet att utan alltför betungande premier och utdebiteringar erhålla försäkringsskydd mot av vissa husdjursfarsoter förorsakade förluster. Och i likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att de utdebiteringar, som enligt de sakkunnigas beräkningar skulle falla på försäkringstagarna, ur dessas synpunkt icke kunna anses alltför höga, då frågan såsom i det lämnade exemplet gäller det län, där risken för skadefall måste sägas vara anmärkningsvärt stor. För flertalet övriga län komma säkerligen de erforderliga premierna att uppgå till jämförelsevis obetydliga belopp. Att utsträcka statens ekonomiska stöd utöver vad de sakkunniga föreslagit anser jag därför icke böra ifrågasättas.

Departementsscheff.

De av de sakkunniga föreslagna reglerna beträffande avsättningar till reservfond synas väl avvägda, då genom dessa regler avsättningarnas storlek automatiskt kommer att anpassas efter erfarenheten, i vad mån risken ökas eller minskas.

Med avseende på storleken av de reservfondsavsättningar, som till en början böra krävas, torde det vara lämpligast att överlåta åt försäkringsinspektionen att fastställa de nettopremievärden, som härvid skola läggas till grund för beräklandet. Under den första tiden efter verksamhetens början torde något större fondavsättningar, än de sakkunniga tänkt sig, vara motiverade med hänsyn till önskvärdheten av att fonder, så snart ske kan, bildas av sådan storlek, att de kunna i nödig utsträckning tjäna det avsedda syftet att verka utjämnande på såväl försäkringstagarnas som statens kostnader för ifrågavarande ändamål. Det finns emellertid all anledning antaga, att försäkringsinspektionen vid bestämmandet av dessa fondavsättningar tager hänsyn till ett dylikt behov.

Försäkringsinspektionens anmärkning angående behovet av viss fördelningsregel, då inom ett företag, vars verksamhet omfattar flera län, nettopremien i mera än ett län överstiger 30 öre, synes böra iakttagas.

I övrigt hava de i de avgivna utlåtandena framförda anmärkningarna icke givit mig anledning att frånga de sakkunnigas förslag i nu förevarande avseenden.

**Villkor för
rätt till stats-
bidrag.**

Sakkunniga.

De sakkunniga hava slutligen framhållit att, om staten påtog sig att på angivet sätt stödja försäkringsverksamhet mot smittsamma husdjurssjukdomar, borde å andra sidan de företag, som skulle komma i åtnjutande av dylikt stöd, ikläda sig vissa skyldigheter.

Beträffande denna fråga anföra de sakkunniga:

»Såsom ett villkor för rätt till statsbidrag bör uppenbarligen av skäl, som förut anförts, fordras, att försäkringsgivare, som önskar komma i åtnjutande därav, skall meddela försäkring i noggrann överensstämmelse med de grunder, som av statsmakterna fastställas. Det bör emellertid stå varje försäkringsgivare fritt att vid sidan av den här avsedda försäkringen meddela försäkring mot risker, vilka icke täckas av den statsunderstödda verksamheten.

Vidare må framhållas, att syftet med det ifrågasatta understödet från statens sida är att trygga djurägarnas behov av försäkringsskydd mot vissa risker, utan att de därvid behöva befara att drabbas av alltför betungande utdebiteringar för ändamålet. Det bör då ej få bero på försäkringsgivarens eget gottfinnande, hurvida en försäkringsansökan skall beviljas eller avslås, enär ju i sådant fall berörda syfte lätt skulle kunna förfelas. Rätten till statsbidrag synes sålunda böra förknippas med skyldighet för försäkringsgivaren att utan andra restriktioner än vissa nedan angivna meddela försäkring enligt de fastställda grunderna, dock endast inom gränserna för det för vederbörande företag fastställda verksamhetsområdet.

Samtidigt med att nyssnämnda krav ställas på försäkringsgivaren, synes emellertid viss garanti böra lämnas denne att ej behöva utbetala ersättning för det fall, att djurbesättning, som han sålunda tvingas att mottaga till försäkring, redan vid försäkringsavtalets ingående är smittad av sådan sjukdom, som försäkringen omfattar, och skadefall sålunda praktiskt taget redan föreligger. Detta torde enklast kunna vinnas genom att i fråga om försäkringens ikraftträdande föreskriva viss karenstid. Denna har ansetts lämpligen kunna sättas till 20 dagar.

En betydande olägenhet för den försäkringsverksamhet, som hittills bedrivits på ifrågavarande område, har varit de stora fluktuationer, som, åtminstone inom en del företag, förekommit med avseende på försäkringsbeståndet. Omedelbart sedan mul- och klövsjuka yppat sig på en ort, hava sålunda i regel försäkringsansökningar i stort antal inströmmat till de olika försäkringsgivarna. Men sedan faran för tillfället varit förbi, hava försäkringarna ofta fått förfalla. Givet är, att möjligheterna till fondbildning i önskvärd utsträckning i hög grad förminsas under dylika förhållanden.

En karenstid av 20 dagar torde väl i någon mån kunna medföra en förbättring i nu berörda hänseende, men helt avhjälpa den påtalade olägenheten kan den givetvis ej. Emellertid är det påtagligen av största vikt jämväl för staten, om denna skall lämna understöd åt verksamheten i fråga, att anslutningen till försäkringen är så jämn och så stor som möjligt. Det torde därför vara lämpligt att föreskriva, att avtal om försäkring med rätt till statsbidrag ej må slutas för kortare tid än 4 år. En dylik föreskrift skulle uppenbarligen för verksamheten medföra den fördelen, att alla de djurägare, som först vid en svårare epizooti ingå i försäkringen, därefter vore bundna vid denna under ett antal år, varigenom en utjämning av försäkringsgivarens på dem belöpande risk skulle komma till stånd. Det ifrågasatta stadgandet torde dock böra kompletteras med en bestämmelse av innebörd, att avtal må uppsägas, därest försäkringstagaren genom avyttring eller på annat sätt avhänder sig den försäkrade egendomen.

Såsom förut framhållits, bör vidare fordras, att ifrågavarande försäkringsgren hålles strängt åtskild från försäkringsgivarens övriga verksamhet samt att avsättning sker enligt fastställda grunder till en speciellt för denna gren avsedd reservfond, som ej får sammanblandas med företagets övriga tillgångar eller fonder.

Med hänsyn till att fonden i förekommande fall bör i rätt stor utsträckning kunna tagas i bruk för skadereglering, torde det vara nödvändigt, att fondens tillgångar äro placerade i lätt realiserbara värden, naturligtvis med samtidigt tillgodoseende av kravet på tillfredsställande säkerhet. De sakkunniga hava emellertid icke ansett sig böra närmare ingå på frågan om fondmedlens placering, utan synes det lämpligen kunna hänskjutas till försäkringsinspektionen att härutinnan lämna försäkringsföretagen erforderliga direktiv och utöva nödig kontroll.

Beträffande användandet av fondmedel för reglering av inträffade skador torde det böra åläggas försäkringsgivarna att för dylikt ändamål verkligen taga fondtillgångarna i anspråk i så stor utsträckning, som förutsatts. Det torde nämligen ligga i öppen dag att, om staten lämnar bidrag i syfte att vid mera omfattande sjukdomsutbrott minska det belopp, som skulle behöva uttaxeras på försäkringstagarna, försäkringsgivaren ej samtidigt bör äga möjlighet att skona fonden på försäkringstagarnas bekostnad. Med de begränsningar i fråga om fondmedlens användning, som tidigare ifrågasatts, torde intresset av, att fonderna ej skola kunna helt eller till större delen förbrukas under ett enda ogynnsamt år, hava vunnit vederbörligt beaktande.

De ifrågasatta reglerna skulle endast äga avseende på sättet för fastställandet av storleken av statens bidrag och alltså ej på något sätt ingripa i fråga om de principer, vilka de olika försäkringsföretagen komme att tillämpa vid premiesättningen. I detta sammanhang vilja de sakkunniga dock uttala en förväntan, att riksbolagen icke komma att begagna sig härav för att genom en premiesättning, som icke motsvarar den inom de olika länen föreliggande risken, låta försäkringstagarna i de mera utsatta länen betala lägre premier på bekostnad av de övriga försäkringstagarna. För att försäkringen skall kunna vinna en större anslutning inom de mera riskfria länen, vilket givetvis måste framstå såsom synnerligen önskvärt, torde det nämligen vara nödvändigt, att premien inom dylika län så nära som möjligt anpassas efter risken. Den av de sakkunniga verkställda utredningen torde härutinnan kunna tjäna bolagen till en viss ledning.

Statsbidraget bör självfallet av försäkringsgivarna så disponeras, att det i form av minskad utdebitering kommer försäkringstagarna inom det eller de län till godo, för vilka det avsetts. Det synes böra tillkomma försäkringsinspektionen att övervaka, att så sker.

Samma myndighet torde jämväl i övrigt böra utöva en mera ingående tillsyn över den ifrågasatta försäkringsverksamheten. För att möjliggöra detta bör det åläggas de försäkringsföretag, som skulle komma att bedriva sådan verksamhet, varom här är fråga, att årligen till försäkringsinspektionen insända alla redovisningshandlingar, som denna kan finna erforderliga för verksamhetens övervakande. Sålunda bör bl. a. kontrolleras, att avsättning till reservfonden sker med föreskrivet belopp eller i förekommande fall att fondmedlen tagas i bruk för skadereglering i avsedd utsträckning. Härför erfordras, förutom fortlöpande redovisning beträffande reservfonden, uppgifter angående försäkringssumma, skaderegleringskostnad, premieinkomst samt förvaltningsutgifter. Dessa uppgifter böra i fråga om företag, som bedriva

verksamheten inom mer än ett län, lämnas särskilt för varje län utom i fråga om förvaltningskostnaderna. Med ledning av dessa uppgifter kan inspektionen samtidigt fastställa storleken av eventuellt statsbidrag.

Vidare må framhållas, att det enligt de sakkunnigas mening skulle vara olämpligt, om mindre, exempelvis till en socken eller ett härad begränsade kreatursförsäkringsföretag, skulle äga att bedriva sådan statsunderstödd verksamhet, varom här är fråga. På grund av att dessa företags verksamhet i regel dels sträcker sig över ett mycket litet område dels ock är av mindre omfattning med avseende på försäkringsbeståndet, saknas inom dylika företag den möjlighet till utjämning av ifrågasatt risker, som torde böra krävas, för att staten skall understödja verksamheten. Ett inom ett mindre område sammanfört försäkringsbestånd skulle sålunda vid utbrott av exempelvis mul- och klövsjuka eller boskapspest kunna i sin helhet eller till större delen drabbas av sjukdomen i fråga. I sådant fall skulle den för skaderegleringen erforderliga nettopremien springa våldsamt i höjden och ett statsbidrag till verksamheten, beräknat efter de ifrågasatta grunderna, i samma mån ökas. Och givet är, att statens kostnader för ifrågasatt ändamål skulle bli högre, allt efter som verksamheten uppdelades på mindre områden och försäkringsföretag, samtidigt som även de enskilda djurägarnas utgifter för försäkringen skulle bli ojämnare och ofta högre inom de för skadefall mera utsatta områdena. Därför bör enligt de sakkunnigas mening för rätt till statsbidrag för ifrågasatt ändamål fordras, att verksamheten sträcker sig över minst ett län.

Jämväl med avseende på verksamhetens omfattning i övrigt ävensom i fråga om vederbörande företags möjligheter i organisatoriskt hänseende att uppbära försäkringen torde böra fordras vissa kvalifikationer. De sakkunniga hava därför tänkt sig, att tillstånd att bedriva sådan verksamhet skulle sökas hos Kungl. Maj:t. Över framställningar om dylikt tillstånd skulle försäkringsinspektionen hava att avgiva yttrande. Framställning skulle ej beviljas, därest vederbörande företag ej uppfyllde ovannämnda krav i fråga om verksamhetens omfattning m. m.

Samtidigt med beviljandet av tillstånd borde tillses, att sådana ändringar bleve vidtagna i företagets bolagsordning eller reglemente, som erfordrades för verksamhetens bedrivande i enlighet med de fastställda grunderna.

På en försäkringsverksamhet av här angiven art måste slutligen enligt de sakkunnigas mening ställas ganska höga krav i fråga om verksamhetens stabilitet. En försäkringsgivare, som sökt och erhållit tillstånd, som ovan nämnts, bör sålunda icke äga att när som helst upphöra med verksamheten, enär fara då skulle föreligga, att djurägarna kunde komma att sakna möjlighet att erhålla försäkring vid ett större utbrott av någon av de i försäkringen ingående sjukdomarna, alltså just vid ett tillfälle, da behovet av försäkringskydd vore som störst. Det huvudsakliga syftet med statens stödjande av verksamheten, nämligen att tillskapa en sådan ordning, att djurägarna alltid skulle med visshet kunna påräkna dylikt skydd mot sjukdomarna i fråga, skulle härigenom kunna helt förfelas. För att vinna garanti häremot torde det vara nödvändigt, att ett företag, som erhåller tillstånd att med rätt till statsbidrag bedriva försäkring mot smittsamma husdjursjukdomar, samtidigt ikläder sig förpliktelse att meddela sådan försäkring under viss tidsperiod, förslagsvis 10 år.»

Beträffande de ifrågasatta villkoren för rätt till statsbidrag anför *lantbruksstyrelsen*: »Emellertid framgår av betänkandet, att de sakkunniga förutsätta, att rätt för försäkringsanstalt, vars verksamhet omfattar hithörande slag av försäkring, att erhålla statsbidrag för denna under vissa förutsättningar skall vara allmän. Lantbruksstyrelsen kan ej underlåta att ifrågasätta, huruvida detta kan vara lämpligt. Ett försäkringsföretag, som bedriver en alltför lokal verksamhet, kan, därest en allvarlig epizooti inträffar inom dess verksamhetsområde, mycket snart bliva försatt i sådan ekonomisk situation, att statens bidrag i enlighet med de föreslagna grunderna härför kommer att uppgå till betydande belopp och icke förty försäkringstagarna åliggande premier måste höjas. Visserligen är det sant, att jämväl ifråga om de inom större områden verksamma försäkringsföretagen statsbidraget skulle komma att beräknas och utgå för varje län särskilt, men skulle emellertid i dylikt fall den för företagets totala försäkringsstock avsedda försäkringsfonden komma att medföra en viss utjämnande verkan. Enligt lantbruksstyrelsens förmenande kommer ock den utjämnning, som med denna fond avses, att bliva av största betydelse såväl för de enskilda djurägarna och deras premier som även för statens utgifter för ändamålet. Det förefaller lantbruksstyrelsen uppenbart, att väsentliga fördelar skulle vinnas, därest ifrågavarande slag av försäkring bedreves endast av sådan försäkringsanstalt, vars verksamhet omfattade hela landet eller i varje fall större del av detta än en enstaka provins.»

Försäkringsinspektionen har framfört vissa erinringar i anledning av vad de sakkunniga anfört angående villkoren för rätt till statsbidrag. Med avseende på kravet, att ifrågavarande försäkringsgren skall hållas strängt åtskild från försäkringsgivarens övriga verksamhet samt att den för denna gren avsedda reservfonden ej får sammanblandas med företagets övriga tillgångar eller fonder, framhåller sålunda inspektionen, att detta villkor, strängt tolkat, bolagsrättsligt sett hade vittgående konsekvenser. »Villkoret måste», anför inspektionen, »anses innebära icke blott att ifrågavarande försäkringsgren och företagets övriga verksamhet bokföringsmässigt skola behandlas såsom särskilda avdelningar i företaget utan även att särskilda förvaltningsberättelser, vinst- och förlusträkningar samt balansräkningar skola upprättas såsom om avdelningarna vore särskilda företag; vidare att användning av reservfonder samt eventuellt behöflig uttaxering för täckande av brist skola ske såsom om avdelningarna vore företag av nyssnämnda beskaffenhet. För att åstadkomma detta och därav erforderliga föreskrifter i övrigt torde icke bestämmelser i de ifrågakomna företagens reglementen vara tillräckliga, då lagen om försäkringsrörelse icke känner särskilda räkenskapshandlingar av ovan antydda art för olika försäkringsgrenar inom ett och samma företag samt nämnda lag föreskriver, att, om företagets samtliga tillgångar enligt fastställd balansräkning icke motsvara dess skulder, det belopp, vartill bristen uppgår, skall uttaxeras å alla dem, som varit delägare i företaget under hela eller någon del av den tid balansräkningen avser. Särskilda föreskrifter i lag torde således bliva erforderliga, därest man skall uppnå syftet med den av de sakkunniga uppställda fordran på strängt åtskildhet mellan ifrågavarande försäkringsgren å ena sidan och företagets övriga verksamhetsgrenar å andra sidan. Under annan förutsättning torde en rättslig åtskildhet icke kunna uppnås.

Enligt försäkringsinspektionens mening lär man emellertid icke behöva uppställa ett så strängt villkor, utan torde man kunna nöja sig med en bin-

Hörda myndigheter m. fl.

dande föreskrift av innehåll, att den reservfond, varom nu är fråga, icke må användas för annat ändamål än det, vartill den är avsedd.»

Beträffande förslaget om skyldighet för företag, som erhållit tillstånd att driva ifrågavarande försäkringsverksamhet, att meddela sådan försäkring under viss tid, förslagsvis 10 år, anför inspektionen: »Ifrågavarande villkor torde emellertid vara omöjligt att genomföra i full utsträckning. Ett företag kan enligt sin bolagsordning eller annorledes bliva skyldigt att upphöra med sin verksamhet, ja det ligger i den offentliga, av försäkringsinspektionen utövade tillsynens natur att ett företag under vissa omständigheter kan behöva tvingas att upphöra med sin verksamhet. Det är tydligt, att, så länge ifrågavarande försäkringsgren icke är ett från företagets övriga verksamhetsgrenar i allo rättsligt sett skilt företag, den i försäkringsgrenen i fråga bedrivna verksamheten måste upphöra i och med det att företaget upphör med sin verksamhet i övrigt. Det låter visserligen tänka sig att anordna ifrågavarande försäkringsgren sasom ett rättsligt sett avskilt företag, exempelvis sasom dotterbolag, vilket kunde bestå, även om moderbolaget upphörde, men detta förfaringssätt läter förorsaka ännu mera ingående lagbestämmelser än ovan förutsatts, i det att i detta fall även vissa stadganden om stiftande av sådant bolag torde erfordras.

Enligt försäkringsinspektionens förmenande torde den fara, som sakkunniga velat undanröja, kunna undvikas därigenom, att föreskrifter lämnas därom, att den reservfond, som skall finnas vid verksamhetens upphörande, icke må av företaget disponeras. Enligt försäkringsinspektionens mening bör reservfonden i dylikt fall jämlikt Kungl. Maj:ts föreskrift användas till förstärkande av reservfonden i det eller de företag, till vilka flertalet av försäkringstagarna från det upphörda företaget övergått med sina försäkringar, eller till bestridande av stadgat statsbidrag till annat företag, som erhållit tillstånd att driva den ifrågasatta försäkringsverksamheten. Det är uppenbart, att en sådan föreskrift som den av försäkringsinspektionen nu föreslagna har vidsträcktare verkan än den av de sakkunniga ifrågasatta.»

Vad angår villkoret, att avtal om försäkring med rätt till statsbidrag ej skulle få slutas för kortare tid än 4 år, uttalar inspektionen: »Denna anordning torde vara lämplig endast under förutsättning, att den ej anses innebära ovillkorlig skyldighet för företagen att indriva premier av försumliga försäkringstagare. Det vill synas som om statens nu berörda intresse lämpligen kunde tillgodoses även genom bestämmelse, som ålade de djurägare, vilka försäkra sig först vid ett större utbrott av någon av de ifrågakomna sjukdomarna, större bidragsplikt än de övriga. Om t. ex. en djurägare ej försäkrat sig, förrän en epizooti visat sig i hans grannskap, är det försäkringstekniskt riktigt, att hans premie beräknas efter ett »ansvarighetsbelopp», som är väsentligt högre än hans försäkringssumma. Det synes lämpligt, att dessa högre premier tagas i beräkning vid bestämmande av statens bidrag, och att staten fordrar, att sådan differentiering göres. Sker detta, är det att förvänta, att djurägarna ej skola alltför mycket spekulera i att uppskjuta sitt inträde i försäkringen, eftersom sådant uppskov medför, att försäkringen blir betydligt dyrare för honom.»

Vidare anför försäkringsinspektionen: »Vad försäkringssakkunnigas förslag till egentliga försäkringsvillkor angår vill dock försäkringsinspektionen icke underlåta att påpeka det önskvärda i att tillämpligheten av vissa allmänt antagna försäkringsrättsliga grundsatser åtminstone icke uttryckligen uteslutes i försäkringsvillkoren. Vad härvid åsyftas är t. ex.

betydelsen av försäkringstagares upplysningsplikt, sambandet mellan försäkringsavgiftens behöriga erläggande och ersättningens utgående samt regeln att försäkringstagare, som uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet framkallar försäkringsfallet, förlorar rätt till ersättning. Likaledes synes det i detta sammanhang böra tagas i övervägande, huruvida icke de regler om kreatursförsäkring, som kommit till uttryck i nyligen framlagt förslag till lag om försäkringsavtal, borde vinna tillämpning vid nu avsedda försäkringsrörelse och således göras till beståndsdel av de försäkringsvillkor, som försäkringssakkunniga upptagit i sitt betänkande.»

Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget har i nu förevarande avseenden anfört:

»De sakkunniga föreslå, att rätt till statsbidrag bör förknippas med skyldighet för försäkringsgivaren att utan andra restriktioner än vissa i förslaget angivna meddela försäkring efter fastställda grunder inom resp. verksamhetsområde. Härtill vilja vi framhålla, att fall dock kunna finnas, då en djurägare formellt kan fylla alla villkor för att bli antagen till försäkringstagare enligt dessa grunder men likväl icke kan anses önskvärd som sådan. Man kan exempelvis hava fått kännedom om hans vårdslösa behandling av djuren, hans ständiga försök till uraktlåtenhet att ställa sig påbjudna försiktighetsåtgärder till efterrättelse, hans obenägenhet att på nyttigt sätt tillvarataga mjölken under spärrningstider o. s. v. En sådan icke önskvärd försäkringstagare måste resp. försäkringsbolag hava rätt att uppsäga, även då bolaget åtnjuter statsbidrag.

Den föreslagna minsta försäkringstiden av 4 år anse vi vara för kort och föreslå densamma utökad till 5 år, vilket för närvarande av oss tillämpas. För djurägarna själva blir det för övrigt i längden ekonomiskt fördelaktigare, ju längre medelförsäkringstid ett försäkringsbolag kan åstadkomma, ty därigenom nedbringas ju anskaffningskostnaderna per försäkrat djur, vilka kostnader för närvarande uppgå till betydande procent av premierna.

De sakkunniga hava tänkt sig, att tillstånd att bedriva av dem skisserade försäkringsverksamhet skulle beviljas av Kungl. Maj:t efter av försäkringsinspektionen inhämtat yttrande och förslag till detaljerade koncessionsvillkor. Arten av dessa villkor är i hög grad avgörande för hela den åsyftade försäkringsverksamheten, varför vi ifrågasätta, om icke dessa böra angivas i samband med att statsmakterna ev. besluta sig för de sakkunnigas förslag. Särskilt gäller det härvidlag försäkringsbeståndets omfattning och geografiska fördelning. Med hänsyn till denna riskfyllda försäkring anse vi, att koncession icke borde lämnas ett bolag, som ej äger ett försäkringsbestånd, uppgående till minst 25 miljoner kronors försäkringssumma å försäkringsformen ifråga.»

Svenska ömsesidiga kreatursförsäkringsbolaget har ansett, att avtal om försäkring, varom här är fråga, ej borde få slutas för kortare tid än 5 år samt att karenstiden borde sättas till 10 i stället för av de sakkunniga föreslagna 20 dagar.

Såsom de sakkunniga framhållit, är det givetvis nödvändigt, att bolag, som kommer i åtnjutande av rätt att bedriva försäkring med statsunderstöd mot smittsamma husdjurssjukdomar, uppfyller vissa fordringar såväl i fråga om verksamhetens omfattning som i övrigt. Vad särskilt angår verksamhetens omfattning i geografiskt hänseende, tala bland annat de skäl, som

Departementschefen.

lantbruksstyrelsen anfört i sitt ovan återgivna uttalande, för en något längre gående inskränkning med avseende på nämnda rätt, än de sakkunniga föreslagit. Att gå så långt som att kräva, att verksamheten skall omfatta hela landet, torde dock ej vara av behovet påkallat. Om tillstånd att bedriva ifrågavarande försäkringsform meddelas endast åt bolag, vars bolagsordning blivit av Konungen fastställd, d. v. s. företag, som driver försäkringsrörelse inom mera än ett län, torde tillbörlig hänsyn hava tagits till kravet på viss ej alltför ringa omfattning av verksamheten i nu berörda avseende. För en dylik anordning talar jämväl den omständigheten, att bolagsordning för ett företag, som meddelar försäkring endast inom visst län, fastställs av vederbörande länsstyrelse. Frågan om fastställandet av de ändringar i de olika företagens bolagsordningar, som erfordras vid övergång till försäkringsverksamhet av här föreslagen art, torde lämpligen böra prövas av Konungen i samband med frågan om tillstånd att bedriva dylik verksamhet.

Att, på sätt Skandinaviska kreatursförsäkringsbolaget föreslagit, fastställa, att endast företag med viss minimiförsäkringssumma skulle kunna erhålla sådan rätt, varom här är fråga, synes mindre lämpligt. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att pröva, huruvida vederbörande företag med hänsyn tagen såväl till försäkringsbeståndets storlek som till övriga förhållanden kan anses äga möjligheter att på ändamålsenligt sätt uppbära verksamheten ifråga.

Frågan huruvida den minsta tid, för vilken avtal skall få slutas om försäkring, som här avses, bör vara 4 eller 5 år torde vara av mindre vikt, varför jag ansett mig böra bibehålla den av de sakkunniga föreslagna tiden 4 år. Såsom försäkringinspektionen framhållit, torde ett stadgande om viss minsta försäkringstid icke böra anses innebära ovillkorlig skyldighet för försäkringsgivarna att indriva premier av försumliga försäkringstagare. Det alternativa förslag, inspektionen angivit för tillgodoseende av här ifrågavarande syfte, synes mig ej vara att föredraga framför de sakkunnigas, då det förstnämnda innebär, att försäkringsföretagen skulle åläggas ett visst tvång i fråga om premiesättningen. En stor fördel med de anordningar, som de sakkunniga föreslagit beträffande statens medverkan för försäkringsverksamheten ifråga, torde nämligen vara, att staten ej skulle behöva ingripa i de olika företagens premiesättning.

De i övrigt av försäkringsinspektionen gjorda erinringar synas välgrundade och böra iakttagas.

I överensstämmelse med de synpunkter, jag i det föregående framfört, har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till allmänna grunder angående försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjursjukdomar, vilket förslag torde få såsom bilaga A fogas till detta protokoll.

Jag övergår nu till detaljredogörelse för nämnda förslag till allmänna grunder.

Förslag till
allmänna
grunder.

1 §.

På sätt de sakkunniga föreslagit bör ömsesidigt kreatursförsäkringsbolag, som önskar förvärva rätt att meddela försäkring med statsbidrag mot förlust på grund av smittsamma husdjurssjukdomar, därtill förvärva särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t. Nämnda tillstånd torde lämpligen böra givas form av antagande till försäkringsgivare med ändamål, som nyss nämnts.

För att bli antagen till sådan försäkringsgivare har i förevarande paragraf föreslagits två villkor, nämligen dels att bolaget skall hava av Kungl. Maj:t fastställd bolagsordning, d. v. s. att bolagets verksamhetsområde skall omfatta *mer* än ett län, dels ock att bolaget kan antagas komma att till gagn för det allmänna handhava försäkringsverksamheten ifråga.

Beträffande skälen för införandet av det förstnämnda villkoret hänvisas till det föregående. Det andra villkoret innebär, att antagandet till försäkringsgivare skall föregås av en prövning, huruvida den verksamhet på området, vederbörande företag kan förväntas komma att utöva, kan anses uppfylla de fordringar, som ur förut angivna synpunkter böra uppställas. Rätt att bedriva ifrågavarande försäkringsverksamhet torde sålunda böra förvägras exempelvis bolag, vars försäkringsbestånd är alltför litet, eller bolag, vars ekonomiska ställning icke är tillfredsställande. Det är tydligt, att det icke kan ligga i statens intresse att anförtro ifrågavarande försäkringsverksamhet åt bolag, beträffande vilket man kan befara, att detsamma till följd av svag ekonomi kan komma att när som helst likvidera.

De sakkunniga hava såsom villkor för rätt till statsbidrag föreslagit, att bolag, som erhållit tillstånd att driva ifrågavarande försäkringsverksamhet, skall ikläda sig förpliktelse att meddela sådan försäkring under viss tid, förlagsvis tio år. På sätt försäkringsinspektionen anfört i sitt förenämnda utlåtande torde ifrågavarande villkor vara omöjligt att genomföra i full utsträckning. Måhända hava de sakkunniga allenast avsett, att verksamheten icke finge nedläggas inom närmaste tio år, därest bolaget icke dessförinnan blivit *tvunget* att träda i likvidation eller konkurs. Men icke heller ett dylikt villkor torde böra uppställas. I andra stycket av förevarande paragrafs första moment har därför föreslagits, att bolag, som antagits till försäkringsgivare med ändamål, varom fråga är, skall vara skyldigt att meddela försäkring med statsbidrag, såvitt bolaget driver kreatursförsäkringsrörelse, d. v. s. såvitt bolaget icke, frivilligt eller på grund av tvång, trätt i likvidation eller kommit i konkurstillstånd. I detta sammanhang må påpekas, att skyldigheten icke skall upphöra allenast av den anledningen, att bolaget faktiskt upphört att meddela nya försäkringar.

Även om bolag icke upphört att driva kreatursförsäkringsrörelse, synes emellertid möjlighet för bolaget att vinna befrielse från antagandet till försäkringsgivare ej böra vara helt utesluten. I förevarande paragraf har därför föreslagits en bestämmelse, att antagandet må av Kungl. Maj:t på

därom gjord framställning återkallas, därest bolaget visar skälig anledning till framställningen. Givet är, att dylikt återkallande icke bör ifrågakomma annat än i undantagsfall, då särskilt bärande skäl förebringas.

I förslaget hava upptagits vissa bestämmelser, vilka bolag har att iakttaga för att få förbliva antaget såsom försäkringsgivare. Utfärdande av ytterligare föreskrifter, upptagna antingen i särskild följdförfattning, i vederbörande bolags ordning eller i den angående antagandet av Kungl. Maj:ts meddelade resolutionen, torde säkerligen komma att erfordras. Skulle bolaget åsidosätta någon på ovan angivet sätt meddelad föreskrift för försäkringsverksamhetens behöriga bedrivande, bör antagandet kunna av Kungl. Maj:ts återkallas. Detsamma bör gälla, därest bolaget handhar försäkringsverksamheten på sådant sätt, att syftet med densamma motverkas, vilket kan tänkas ske exempelvis därigenom, att bolaget bestämmer premien till så högt belopp, att densamma blir prohibitiv. Förutsättning för återkallelsen bör emellertid vara, att tillsynsmyndigheten förelagt bolaget att inom skälig tid vidtaga rättelse och att bolaget icke ställt sig sådant föreläggande till efterrättelse. Antagandet torde av hänsyn till försäkringstagarna icke böra upphöra vid själva beslutet om återkallelsen utan först vid löpande försäkringsårs utgång. För den händelse bolaget träder i likvidation eller kommer i konkurstillstånd har föreslagits, att antagandet utan vidare skall upphöra vid löpande räkenskapsårs utgång. Härom hava bestämmelser upptagits i förevarande paragrafs andra moment.

Med hänsyn till att antagandet till försäkringsgivare kan komma att återkallas att upphöra vid löpande räkenskapsårs utgång och således statsbidrag skall upphöra att utgå vid samma tidpunkt, har i 8 § föreslagits, bland annat, skyldighet för försäkringsgivare att i försäkringsvillkoren intaga bestämmelse om att försäkringsavtal, som avses i förslaget, i dylikt fall skall upphöra att gälla vid tidpunkten för antagandets upphörande, ändå att avtalet är slutet för längre tid.

2 §.

De sakkunnigas förslag till enhetliga grunder för utgivande av ersättningar i försäkringsverksamheten i fråga för förlust av djur, mjölk och desinfektionskostnader hava i omarbetat skick upptagits i förevarande paragraf. Omarbetningen har skett i enlighet med vad försäkringsinspektionen i sitt ovan omnämnda utlåtande anfört beträffande de av de sakkunniga föreslagna ersättningsgrunderna, varvid jämväl, på sätt försäkringsinspektionen ifrågasatt, hänsyn tagits till de regler angående kreatursförsäkring, som kommit till uttryck i 89 och 90 §§ i nyligen framlagt förslag till lag om försäkringsavtal.

Då statsbidrag föreslagits skola utgå för täckande av tre fjärdedelar av utdebiteringsbehov utöver 60 öre, kan det, särskilt om vederbörande bolag icke hunnit uppsamla för ifrågavarande försäkringsgren avsedd, i 3 § omnämnd reservfond, vara av synnerlig vikt för staten, att ersättningarna

icke oskäligt drivas i höjden. Med anledning härav har i sjätte momentet av förevarande paragraf föreslagits en bestämmelse, varigenom staten beredes möjlighet att övervaka regleringarna.

3 §.

Här föreslagna bestämmelser rörande avsättning till reservfond ansluta sig helt till vad härutinnan anförts i det föregående.

Då det, särskilt beträffande bolag, som driver ifrågavarande försäkringsverksamhet inom för mul- och klövsjuka mindre utsatta län, kan tänkas, att reservfonden uppnår belopp, som med hänsyn till fondens ändamål kan anses tillräckligt för bolaget, bör Kungl. Maj:t äga att förordna, att ytterligare avsättning till fonden icke skall erfordras. Dylikt förordnande bör givetvis gälla allenast tills vidare.

4 §.

4 § i förslaget innehåller regler rörande användningen av medel ur reservfonden i överensstämmelse med vad tidigare härom anförts.

Med anledning av förut omnämnt påpekande av försäkringsinspektionen hava även föreslagits regler för fördelning dels av ränteavkastning och säkerhetstillägg, för den händelse nettopremierna var för sig för två eller flera län skulle överstiga 30 öre, dels ock av disponibla reservfundsmedel, för den händelse dessa icke skulle räcka till att täcka utdebiteringsbehoven i avsedd utsträckning.

Då reservfonden bildas särskilt för ifrågavarande försäkringsverksamhet för att verka utjämnan i fråga om utdebiteringsbehov och därmed även på statsbidraget, har i förevarande paragrafs femte moment införts uttrycklig bestämmelse därom, att, så länge bolag är antaget till försäkringsgivare, reservfonden allenast må användas för det ändamål, som i förevarande paragraf föreslagits. Frågan, hur med reservfonden skall förfaras för den händelse, att bolaget upphör att vara antaget till försäkringsgivare, behandlas i 9 §.

5 §.

På åtskilliga ställen i förslaget förekomma uttrycken nettopremie och utdebiteringsbehov. För att undvika återupprepningar har i 5 § införts en förklaring att härmed åsyftas nettopremie och utdebiteringsbehov räknade per 100 kronor av summan av försäkringsbeloppen av de vid årets utgång för länet gällande försäkringar, för vilka bolaget är ansvarigt.

6 §.

Här föreslagna regler för beräkning av statsbidrag sammanfalla med de sakkunnigas förslag i frågan, för vilket tidigare redogjorts.

Härjämte har föreslagits, att utgående statsbidrag skall fastställas av försäkringsinspektionen och utanordnas av statskontoret.

7 §.

I överensstämmelse med de sakkunnigas förslag har i denna paragraf upptagits föreskrift därom, att statsbidrag skall disponeras så, att det i form av minskad utdebitering kommer försäkringstagarna inom det eller de län till godo, för vilka det avsetts, och att detsamma skall gälla beträffande belopp (reservfonds ränteavkastning, säkerhetstillägg och reservfondsmedel), varmed utdebiteringsbehov för ett eller flera län nedbringats.

8 §.

I 1 § hava upptagits föreskrifter därom, att antagande till försäkringsgivare i vissa fall må återkallas. I dylika fall torde försäkringstagare böra äga rätt att häva försäkringsavtalet. Med hänsyn till att, såsom framgår av 1 §, statsbidrag vid sådan återkallelse icke skulle utgå för längre tid än intill löpande räkenskapsårs utgång torde emellertid, för den händelse försäkringsavtal ej sålunda häves, försäkringsavtalet böra upphöra att gälla vid tidpunkten för antagandets upphörande, ändå att avtalet är slutet för längre tid. Genom att på dylikt sätt lösgöra försäkringstagaren från det bolag, vars antagande återkallats, blir han i tillfälle att taga försäkring, varom fråga är, i bolag, som fortfarande är antaget till försäkringsgivare. I förevarande paragrafs 1 mom. föreskrives nu, bland annat, att försäkringsgivaren är skyldig att i sina försäkringsvillkor upptaga bestämmelser i angivna avseenden.

I 2 mom. stadgas till en början skyldighet för försäkringsgivare att i sina försäkringsvillkor upptaga vissa delvis från de sakkunnigas förslag hämtade bestämmelser rörande tid, för vilken försäkring må avslutas, försäkringsår och karenstid.

I den ifrågasatta försäkringsverksamheten synes det, särskilt med hänsyn till redovisningen av reservfonden, vara av synnerlig vikt, att premier inflyta till vederbörande bolag snarast möjligt under räkenskapsåret. Vidare synes det vara angeläget att bereda bolaget möjlighet att, därest premien icke erlägges på av bolaget föreskriven tid, frigöra sig från ansvarighet för försäkringen. Denna ansvarsfrihet torde lämpligen böra inträda, då en vecka förflutit efter det bolaget genom rekommenderat brev erinrat försäkringstagaren om premiens förfallodag. Att, i händelse premien sedermera skulle inflyta, bolagets ansvarighet ånyo begynner, torde utan föreskrift vara uppenbart. Även i dessa avseenden skola enligt förevarande mom. bestämmelser intagas i försäkringsvillkoren.

9 §.

I det allmännas intresse är det tydligen av vikt att tillse att, för den händelse antagande till försäkringsgivare återkallas eller bolaget upphör att driva kreatursförsäkringsrörelse, den reservfond, som bildats just för ifrågavarande försäkringsverksamhet, icke fördelas mellan vederbörande försäk-

ringstagare eller på annat sätt disponeras av bolaget. För den skull har i förevarande paragraf föreslagits förbud för bolaget att i dylika fall disponera reservfonden och i stället upptagits den föreskriften, att kronan skall vid antagandets upphörande av bolaget äga utbekomma medel till belopp, motsvarande reservfonden. Dessa medel skola av bolaget överlämnas till statskontoret för att jämlikt av Kungl. Maj:t lämnad föreskrift användas till förstärkande av dylik reservfond i bolag, till vilket försäkringstagarna från den upphörda verksamheten övergått med sina försäkringar, eller till bestridande av stadgat statsbidrag till annat bolag, som finnes antaget till försäkringsgivare.

Försäkringsinspektionen har föreslagit att låta anordningarna med statsbidraget gälla retroaktivt från början av år 1925. Då försäkringsverksamheten i fråga icke kunnat under året bedrivas i enlighet med de föreslagna grunderna, anser jag emellertid nämnda förslag mindre lämpligt. Komplicerade övergångsstadganden torde nämligen i så fall bliva erforderliga, vilket jag anser så vitt möjligt böra undvikas. Det torde ej heller vara förenat med nämnvärda olägenheter att verksamhetens bedrivande efter här förut satta riktlinjer kan påbörjas först ett kommande år.

*Ikraft-
trädande.*

Beträffande sättet för bestridandet av statens kostnader för ifrågavarande ändamål har statskontoret anfört:

**Bestridandet
av statens
kostnader.**

»De sakkunniga hava icke gjort någon beräkning av statsverkets kostnader för understödande av en försäkringsverksamhet av ifrågasatt beskaffenhet; och någon mera tillförlitlig beräkning av dessa kostnader torde ej heller kunna ske. Därest en dylik försäkringsverksamhet kommer till stånd, lära de utgifter, som härav föranledas, kunna, åtminstone tills vidare, bestridas från det under nionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren. Då emellertid dessa utgifter i väsentliga avseenden skilja sig från de utgifter, för vilka anslaget ursprungligen avsetts, torde detsamma lämpligen böra uppdelas i två delar, den ena, förslagsvis 10,000 kronor, för utgifter för statsunderstöd vid försäkring mot smittsamma husdjurssjukdomar och den andra för övriga utgifter till förekommande och hämmande av sådana sjukdomar. Någon höjning av det i 1926 års statsverksproposition för budgetåret 1926—1927 till 50,000 kronor beräknade anslaget lärer icke av berörda anledning behöva ske.»

Statens kostnader för understöd åt försäkringsverksamhet mot smittsamma husdjurssjukdomar torde böra bestridas på sätt statskontoret sålunda ifrågasatt. Jag tillstyrker alltså, att det nuvarande förslagsanslaget å 50,000 kronor uppdelas i två anslag, förslagsvis upptagna till 10,000 respektive 40,000 kronor, det förstnämnda avsett till utgifter för statsbidrag vid försäkring mot smittsamma husdjurssjukdomar och det sist-

Departementschefen.

nämnda för övriga utgifter till förekommande och hämmande av dylika sjukdomar.

Hemställan. Under återopande av vad av mig i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i riksstaten under nionde huvudtiteln, avdelningen veterinärväsendet, — med uteslutande av det däri upptagna ordinarie förslagsanslaget till förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren — under underavdelning förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren uppföra

dels till utgifter för statsbidrag vid försäkring mot smittsamma husdjurssjukdomar i huvudsaklig överensstämmelse med av mig här förut angivna och i bilaga A till detta protokoll närmare utförda allmänna grunder ett *ordinarie förslagsanslag* av ..... kronor 10,000,

dels ock till övriga utgifter till förekommande och hämmande av smittsamma sjukdomar bland husdjuren ett *ordinarie förslagsanslag* av ..... » 40,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Rune Thygesen.

*Bilaga A.***Förslag**

till

allmänna grunder angående försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar.

1 §.

1. Till försäkringsgivare med ändamål att meddela försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjurssjukdomar må Kungl. Maj:t antaga ömsesidigt kreatursförsäkringsbolag, vars bolagsordning blivit av Kungl. Maj:t fastställd och som kan antagas komma att till gagn för det allmänna handhava sådan försäkringsverksamhet.

Har bolag antagits till sådan försäkringsgivare, vare bolaget skyldigt att, så länge bolaget driver kreatursförsäkringsrörelse, meddela försäkring, som här avses.

2. Åsidosätter bolaget någon i dessa grunder given eller av Kungl. Maj:t eller tillsynsmyndigheten i enlighet med desamma för försäkringsverksamhetens behöriga bedrivande meddelad föreskrift eller handhar bolaget försäkringsverksamheten på sådant sätt, att syftet med densamma motverkas, skall tillsynsmyndigheten äga förelägga bolaget att inom skälig tid vidtaga rättelse. Ställer bolaget sig icke sådant föreläggande till efterrättelse, må antagandet av Kungl. Maj:t återkallas att upphöra vid löpande räkenskapsårs utgång.

Antagandet må jämväl av Kungl. Maj:t återkallas att upphöra vid löpande räkenskapsårs utgång, därest bolaget begär sådan återkallelse och därtill visar skälig anledning.

Träder bolaget i likvidation eller kommer i konkurstillstånd, upphör antagandet vid löpande räkenskapsårs utgång.

2 §.

1. Försäkring, varom här är fråga, skall avse att täcka förlust av djur till följd av följande sjukdomar, nämligen smittsam mul- och klövsjuka, boskapspest, elakartad lungsjuka, rots eller springorm, mjältbrand samt svinpest ävensom följsjukdom av mul- och klövsjuka, och omfatta försäkrings-tagarens samtliga till en och samma djurbesättning hörande hästar samt nötkreatur och svin från och med en ålder av två månader.

Försäkringen skall jämväl avse att täcka förlust, som tillskyndats för-

säkringstagaren därigenom, att till följd av såväl som husdjurssjukdom utförsel eller leverans av mjölk blivit av myndighet förbjuden eller på annat sätt förhindrad, och omfatta den försäkrade besättningens totala årliga mjölkproduktion.

Försäkringen skall ytterligare avse kostnader för föreskrivna eller eljest nödvändiga desinfektionsåtgärder vid de i följande stycket här ovan angivna sjukdomar.

2. Ersättning skall utgivas för djur, som dött eller enligt veterinärs föreskrift eller myndighets påbud enligt gällande bestämmelser nedslaktats till följd av ovan nämnd sjukdom eller till följd av någon av mul- och klövsjuka uppkommen följsjukdom eller som av sådan sjukdom eller följsjukdom för framtiden blivit så odugligt till arbete eller produktion, att det enligt veterinärs intygande måst dödas. Ersättning för förlust till följd av följsjukdom utgår likväl endast, försäkrad om följsjukdomen inträffat inom loppet av två månader, sedan djurbesättningen blivit friskförklarad.

Har inom en månad efter försäkringstidens utgång djur dött eller måst dödas till följd av sjukdom eller följsjukdom, som ovan sagts och som inträffat under försäkringstiden, svare bolaget likasom under försäkringstiden.

Ersättning för djur, som till följd av ovan nämnd sjukdom eller följsjukdom dött eller måst dödas, skall beräknas efter det värde, djuret då skulle hava ägt, om sjukdomen icke inträffat, dock högst med den på djuret belöpande försäkringssumman.

På nu angivet sätt beräknat ersättningsbelopp skall minskas med värdet av de delar av djuret, som enligt veterinärs föreskrift kunna till nytta användas.

3. Ersättning skall utgå för sådan mjölkförlust, som i 1 mom. andra stycket av denna paragraf sägs.

Ersättning för mjölkförlust utgår för tid, varunder mjölken ej fått fritt disponeras. Under denna tid är försäkringstagaren skyldig att, i den mån gällande författningar ej lägga hinder i vägen därför, på bästa sätt tillgodogöra sig den producerade mjölken.

Ersättning utgår med skillnaden mellan värdet, beräknat efter i orten gängse pris, av den producerade mjölken och det värde, som kunnat eller skäligen bort kunna ur den utvinnas.

Skulle svårighet möta att nöjaktigt fastställa den verkliga mjölkproduktionen under tid, för vilken ersättning skall utgå, må den för ko och dag beräknas utgöra så stor del av mjölkavkastningen i medeltal för ko och dag under de fem dagar, som närmast föregått nämnda tid, som med hänsyn till förhandenvarande omständigheter må anses skäligt.

Vid fastställandet av ersättningsbeloppet anses värdet för dag av den producerade mjölken utgöra högst $\frac{1}{365}$ av det belopp, för vilket den årliga mjölkavkastningen är försäkrad.

4. Lämnas i annan ordning än i dessa grunder stadgas ersättning av allmänna medel för täckande av här avsedd förlust av djur eller mjölk, skall ersättning på grund av försäkringens minskas med den sålunda till försäkringstagaren av allmänna medel utgående ersättningen.

5. Ersättning skall utgå för försäkringstagaren åvilande kostnad för sådana desinfektionsåtgärder, som i 1 mom., tredje stycket, omförmälas.

Ersättning för dylik kostnad utgår med tre fjärdedelar av kostnadsbeloppet.

6. Kungl. Maj:t äger förordna ombud med uppgift att hos bolag, som antagits till försäkringsgivare, övervaka bolagets skaderegleringar jämlikt denna paragraf.

Ombudet uppbär av bolaget arvode till belopp, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

3 §.

Bolag, som meddelat försäkring, varom ovan sagts, skall verkställa avsättning till en särskild för denna försäkringsverksamhet avsedd reservfond.

Uppgår nettopremien för visst år och län icke till mer än 30 öre, skall avsättning till reservfonden ske med belopp, som minst motsvarar en utdebitering, avrundad till närmast högre heltal öre, för 100 kronors försäkringssumma av 50 procent av det för bolaget beräknade genomsnittliga beloppet av de årliga nettopremierna för länet för de senaste femton åren (säkerhetstillägg), dock att, om säkerhetstillägget överstiger skillnaden mellan 30 öre och nettopremien för året, avsättning icke erfordras med högre belopp än som motsvarar en utdebitering, som är lika med skillnaden mellan 30 öre och nettopremien. Här föreskriven fondavsättning skall beräknas å summan av försäkringsbeloppen av de vid årets utgång för länet gällande försäkringar, för vilka bolaget är ansvarigt. För år, då inom visst län nedslaktningsmetoden huvudsakligen tillämpats för bekämpande av mul- och klövsjuka, skall försäkringsinspektionen efter skälighetsprövning bestämma den nettopremie, vartill hänsyn skall tagas vid beräklandet av den genomsnittliga nettopremien för länet. För de fjorton år, som förflutit närmast före det år, under vilket bolaget begynt driva försäkringsverksamheten ifråga, skall försäkringsinspektionen bestämma de årliga nettopremier, vilka av bolaget skola tillämpas vid beräklandet av den genomsnittliga nettopremien för det eller de län, som må ifrågakomma.

Ränta å reservfonden skall, med undantag för fall, som i 4 § omförmäles, föras till reservfonden.

Reservfonden skall i bolagets räkenskapshandlingar uppföras särskilt för sig.

Sedan reservfonden uppgått till belopp, som med hänsyn till fondens ändamål kan anses tillräckligt, äger Kungl. Maj:t förordna, att ytterligare avsättning till fonden tills vidare icke erfordras.

4 §.

1. I den mån nettopremien för visst år och län överstiger 30 öre, skola i första hand reservfondens ränteavkastning för året och de till övriga län hänförliga säkerhetstillägg användas, så långt ske kan, för nedbringande av utdebiteringsbehovet för förstnämnda län intill 30 öre.

Överstiga nettopremierna var för sig för två eller flera län 30 öre, skola nämnda ränteavkastning och säkerhetstillägg fördelas mellan länen så, att utdebiteringsbehoven för länen minskas i förhållande till de belopp, varmed nettopremierna överstiga 30 öre.

2. Om utdebiteringsbehoven för ett eller flera län därefter överstiga 30 öre, skola de delar av utdebiteringsbehoven, som falla mellan 30 och 60 öre, intill hälften täckas genom nedsättning med högst en fjärdedel av den vid årets början befintliga reservfonden.

3. Överstiga utdebiteringsbehoven för ett eller flera län 60 öre, skola de överskjutande beloppen intill tre fjärdedelar täckas genom nedsättning av nämnda reservfond, dock högst med så stort belopp att därefter hälften av reservfonden återstår.

4. Därest de belopp, varmed nedsättning av reservfonden högst får ske enligt 2 och 3 mom., icke förslå till täckande i avsedd utsträckning av utdebiteringsbehoven för två eller flera län, skola nämnda belopp användas till täckande av ovan angivna delar av utdebiteringsbehoven till den mindre, för samtliga dessa län lika del, vartill beloppen förslå.

5. Reservfonden må, så länge bolag är antaget till försäkringsgivare, användas allenast för det ändamål, som i denna paragraf sägs.

Om reservfondens användning, sedan bolaget upphört att vara antaget till sådan försäkringsgivare, stadgas i 9 §.

5 §.

Med nettopremie och utdebiteringsbehov för visst år och län avses i dessa grunder nettopremie och utdebiteringsbehov för 100 kronor av summan av försäkringsbeloppen av de vid årets utgång för länet gällande försäkringar, för vilka bolaget är ansvarigt.

6 §.

Bidrag av statsmedel utgår:

dels med belopp, motsvarande hälften av den del av utdebiteringsbehov mellan 30 och 60 öre som återstår, sedan ränteavkastning, säkerhetstillägg och reservfond disponerats på sätt i 4 § 1 och 2 mom. sägs,

dels med belopp, motsvarande tre fjärdedelar av den del av utdebiteringsbehov utöver 60 öre som återstår, sedan ränteavkastning, säkerhetstillägg och reservfond disponerats på sätt i 4 § 1 och 3 mom. sägs.

Storleken av utgående statsbidrag fastställas av försäkringsinspektionen. Statsbidraget utanordnas av statskontoret.

7 §.

Bolag vare skyldigt att disponera statsbidrag så, att det i form av minskad utdebitering kommer försäkringstagarna inom det eller de län till godo, för vilka det avsetts. Detsamma skall gälla i fråga om belopp, varmed jämlikt 4 § utdebiteringsbehov för ett eller flera län nedbringats.

8 §.

1. Bolag vare skyldigt att i sina villkor för här avsedd försäkring intaga bestämmelser om att försäkringstagare skall äga rätt att, där bolagets antagande till försäkringsgivare återkallas, häva försäkringsavtalet samt att, därest denna rätt ej begagnats, avtalet skall upphöra att gälla vid tidpunkten för antagandets upphörande, ändå att avtalet är slutet för längre tid.

2. Bolag vare vidare skyldigt att i sina villkor för här avsedd försäkring intaga bestämmelser därom,

att försäkring ej må avslutas för kortare tid än 4 år,

att försäkringsår skall sammanfalla med räkenskapsår,

att för försäkring skall gälla en karenstid av 20 dagar, räknade från och med dagen för försäkringens meddelande, dock att för försäkring, som avslutes att träda i kraft omedelbart efter försäkring, vilken skall upphöra att gälla på bestämd tid, icke skall räknas eljest föreskriven karenstid,

att premie för varje försäkringsår skall upptagas i förskott inom viss av bolaget bestämd kort tid, räknat ifråga om premien för första försäkringsåret från försäkringens meddelande och beträffande premien för följande försäkringsår från försäkringsårets början, samt

att, därest premien ej erlagges på av bolaget föreskriven tid och en vecka förflutit efter det bolaget genom rekommenderat brev givit försäkringstagaren meddelande med erinran om premiens förfallodag, bolaget ej längre ikläder sig ansvarighet för försäkringen.

9 §.

Återkallas antagande till sådan försäkringsgivare, som i 1 § sägs, eller upphör bolaget att driva kreatursförsäkringsrörelse, må den i 3 § avsedda reservfond, som skall finnas vid antagandets upphörande, icke av bolaget disponeras. Medel till belopp, motsvarande denna reservfond, skall kronan vid antagandets upphörande äga utbetomma av bolaget.

Nämnda medel skola överlämnas till statskontoret för att jämlikt av Kungl. Maj:t lämnad föreskrift användas till förstärkande av dylik reservfond i det eller de bolag, hos vilka försäkringstagarna från den upphörda verksamheten erhållit försäkringar, varom här är fråga, eller till bestridande

av stadgat statsbidrag till annat bolag, som antagits till sådan försäkringsgivare, som i 1 § avses.

10 §.

De ytterligare bestämmelser, som må erfordras för anordnande och handhavande av ifrågavarande försäkringsverksamhet, meddelas av Kungl. Maj:t.
